

nummer 107 september 1983

ROSTRO

854



**BLAD VAN DE ECONOMISCHE  
FACULTEIT AAN DE  
UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM**

**REDACTIE**

Pieter Boot  
Adriaan Dorresteyn  
Harko van der Hende  
Joke Jansen Schoonhoven  
Jos Jongstra  
Marcel Kløpper  
Herman P. Kreulen  
Marcel Michelson  
Ruurd Mulder

**ADRES**

Jodenbreestraat 23  
kamer 1339  
tel. 525 24 97  
1011 NH Amsterdam

**ADRESWIJZIGINGEN:**  
Studentenadministratie  
Jodenbreestraat 23

**REACTIES**

De redactie stelt zich open voor reacties,  
behoudt zich echter het recht voor deze in  
te korten

**REDACTIONEEL**

100 jaar geleden is Karl Marx overleden, 100 jaar geleden is John M. Keynes geboren. Deze gebeurtenissen waren dit jaar voor journalisten en wetenschappers aanleiding uit te weiden over de invloed van deze zeer uiteenlopende persoonlijkheden. Een invloed die verder strekte dan de economische wetenschap. In augustus 1983 is Joan Robinson overleden, een econoomist waarover het zelfde te zeggen is, maar wat niet tot dezelfde mate van aandacht leidt. Naar de reden van deze stilte valt alleen maar te gissen. Zelfs de enige kwaliteitskrant die Nederland rijk is, heeft haar lezers niet adequaat geïnformeerd over leven, werken en de belangrijke rol van deze vrouw in de ontwikkeling van de economische wetenschap. Zij verdient beter. De redactie prijst zich gelukkig dat Maria Brouwer onmiddellijk bereid was aandacht te besteden aan een econoomist die haar kennis in dienst wilde stellen voor een betere maatschappij, iets waarin zij geloofde. "Ieder die een boek schrijft, hoe somber zijn boodschap ook moge zijn, is een optimist. Geloofden de pessimisten werkelijk wat zij zeiden, dan zou het geen zin hebben het te zeggen" (Freedom and Necessity, Joan Robinson, London 1970).

**ADVERTENTIES**

Bij voorkeur schriftelijk op bovenstaand  
adres.  
Of telefonisch:  
020 - 525 24 97  
020 - 96 13 36

Rostra verschijnt gemiddeld acht keer per  
jaar in een oplage van 2500 ex.

**COVER**

Dick van Hell

**DRUK**

Drukkerij Kaal bv  
Nieuwe Herengracht 61

**INHOUD**

Welkomstwoord; Drs I. van der Zijpp	pag. 3
Wat zoek je hier? ; HPK	pag. 4
The grand old lady of economics; Maria Brouwer	pag. 5
Verdriet van Holland; Steven Adolf	pag. 6
Appels en peren en rotte tomaten; MM	pag. 7
Het grote verloop; JJS	pag. 9
Voorbeschouwing derde dinsdag van september:	
Het minst slechte beleid in tien punten; J. Pen	pag. 10
De politiek is noch onmachtig, noch onschuldig;	
M. Bakker	pag. 11
"Geld doet er wel degelijk toe" ; G.P.J. Hogeweg	pag. 12
Wetenschap op straat; Wetenschapswinkel Amsterdam	pag. 14
SEF- Informatie; Erwin Huijboom	pag. 17
Raadsels; Rick le Roy	pag. 19

# Welkom eerste jaars,

Namens het bestuur heet ik u welkom in onze facultaire gemeenschap. Naar wij hopen zult u zich hierin spoedig thuis gevoelen.

Als student aan onze faculteit zult u geconfronteerd worden met een rijk geschakeerd studieprogramma. Dit studieprogramma vloeit voort uit verschillende ontwikkelingen in het verleden.

Zoals u wellicht bekend is, bestond het hoger economische onderwijs aanvankelijk vooral uit handels-en boekhoud onderricht: Italië had reeds vroeg haar academie voor boekhoudkunde te Milaan. In 1685 werden in Parijs en in 1715 werden in Dresden voordrachten over koopmanschap gehouden. In Hamburg werd een handelsacademie gevestigd in 1728. Wenen volgde in 1770 en Moskou in 1783, terwijl in Amsterdam in 1750 een mislukte poging werd gedaan om een 'faculteit voor geographie en koophandel' op te richten.

Vanaf het midden van de 19-de eeuw nam het handelsonderwijs een grote vlucht. De voornaamste Duitse handelshogescholen werden in het laatste deel van die eeuw opgericht. De eerste Amerikaanse wetenschappelijke instituten ontstonden in 1847 in Harvard en in 1860 in Yale. In 1913 werd in Rotterdam de Nederlandsche Handelshogeschool opgericht en in 1922 werd de Faculteit der Handelswetenschappen als zesde faculteit aan de Universiteit van Amsterdam toegevoegd.

Met de opkomst van instellingen voor hoger onderwijs groeide de oude handelswetenschap uit tot wat nog het best met de oude naam 'bedrijfshuishoudkunde' als equivalent van het Engelse 'business administration' kan worden aangeduid. Binnen het Nederlandse universitaire onderwijs werd de studie hiervan nauw gekoppeld aan de studie van de 'economie': het kennisgebied 'political economy' of wel 'economics' dat vanaf het eind van de 18-de eeuw als zelfstandig studieterrein tot ontwikkeling was gekomen. Op grond hiervan werd de naam van onze faculteit in 1935 herzien in Faculteit der Economische Wetenschappen.

Naast de bedrijfshuishoudkunde en de economie worden vanouds diverse kenniselementen gedoceerd die hiermee min of meer samenhangen of die van belang zijn voor het goed functioneren in het zakenleven en de maatschappij als geheel. Hierin zijn in de loop der decennia verschillende ontwikkelingen opgetreden. Op het ogenblik nemen vooral de wiskunde en de statistiek een belangrijke plaats in de studie in.

Hoewel een vergaande verbinding van de studie der bedrijfshuishoudkunde met de studie van de economie in veel landen ongebruikelijk is -binnen veel Amerikaanse universiteiten bestaat er bijvoorbeeld een betrekkelijk scherpe scheiding tussen de 'graduate school of business administration' en de 'faculty of economics' -, heeft onze faculteit recent besloten deze verbinding althans in het eerste deel der studie te handhaven. Dit betekent, dat u gedurende de eerste 1½ jaar van de totale 4-jarige cursusduur beide vakken met enkele nevenvakken dient te bestuderen; in de resterende 2½ jaar bestaat er een grote mate van vrijheid in de studiekeuze.

Zoals u zult merken, wordt uw studie in het eerste gedeelte betrekkelijk intensief begeleid. Op de hoorcolleges wordt de te bestuderen stof uitvoerig toegelicht; in werkgroepen worden de verschillende onderwerpen verder besproken. Aldus tracht de faculteit zoveel mogelijk te voorkomen dat men vroegtijdig moet beëindigen. Er bestaat echter geen verplichting tot het volgen van de colleges noch tot het deelnemen aan de werkgroepen. Studenten die door zelfstandig werken tot goede resultaten kunnen komen, kunnen desgewenst niet volledig van het onderwijs aanbod gebruik maken.

Ieder studeert op eigen wijze. In het algemeen verdient het echter aanbeveling frequente contacten met medestudenten te houden om met hen over het vak te discussiëren. Daarenboven zijn er niet alleen de docenten maar ook verschillende andere personen in de universiteit die tot taak hebben u met raad en daad bij te staan. Schroomt niet zo nodig een beroep op hen te doen. De studie-adviseur van onze faculteit is ten allen tijde bereid u naar het juiste adres te verwijzen.

Prof. Drs. I. van der Zijpp,  
Decaan van de Faculteit der  
Economische Wetenschappen

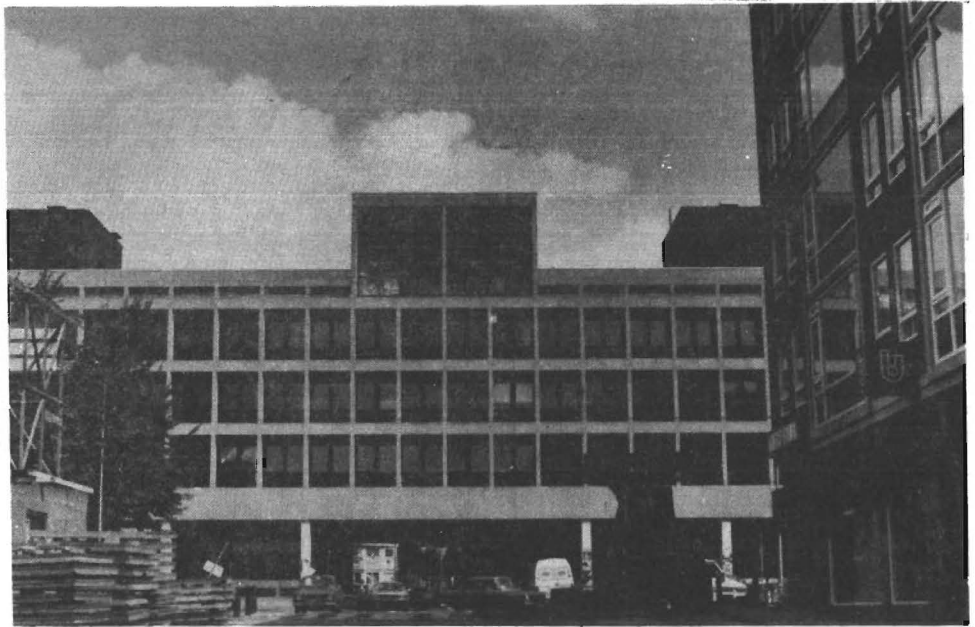
# Wat zoek je hier ?

Ongelofelijk veel eerste jaars, niet het idee dat ze jonger worden, wel enigszins afwijkend van doorgewinterde Maupoleum-gangers. Wij zijn benieuwd wat ze in vredesnaam hier denken te vinden. Na drie jaar studie merk je dat je zoveel invloed van die studie ondervindt dat de kreet 'ik zie het wel' niet helemaal op z'n plaats lijkt. Volkomen onbegrijpelijk, blijken nog steeds velen zonder duidelijke reden deze studie te kiezen of over zeer dun ijs te gaan. Het idee bestaat dat het een leuk vak is, natuurlijk een voorwaarde voor de keus van een studie. Alleen wel een idee dat slechts is gebaseerd op drie jaar Heertje (geeft hij hier college? Nee. Tot zover over bekende hoogleraren), een enthousiast docent of de vraag op de arbeidsmarkt. Voor vrouwelijke studenten blijkt positieve discriminatie aardig te zijn, maar geen noodzakelijke voorwaarde voor de keus economie te gaan studeren. Het aantal is dan ook weer klein, op het Maupoleum blijft economie een aangelegenheid van het mannelijk geslacht. De paar vrouwelijke economiestudenten blijken wel een duidelijker beeld te hebben van de studie dan de mannelijke. Een van de studenten zag de studie als een uitdaging. Ze had overwogen een taal te gaan studeren, maar vond dat een soort hobbyïsme dat je ook zelf wel kunt doen. Bij economie zou dat niet mogelijk zijn. Economie bleek door anderen ook op het afstreeplijstje te zijn gezet, alle sociale studies, fysiotherapie etc. hebben we horen noemen.

## Slechte Opleiding?

Zij die niet direct van school komen hebben een veel duidelijker beeld van de studie, een graad halen, specialisatie en uitbreiding op vorige opleidingen of op grond van opgedane arbeidservaring. Keuzen die je niet hoort bij de mensen die direct van school komen. 'Je moet er zelf wat van maken', hoor je dan. Zelfs een voorkeur voor algemeen of bedrijfs is nauwelijks te vinden. De inhoud van de studie is onbekend (het onderdeel wiskunde, het moeilijkst van alle economische faculteiten in Nederland, grote schrik), net als de rest van het reilen en zeilen op een faculteit. Vergelijkingsmateriaal met andere faculteiten bestaat niet, je weet niet hoe de faculteiten hun studie inrichten en waar hun specialiteiten liggen. De UvA-economie-opleiding staat bij sommigen als zeer slecht te boek, volgens anderen bestaat er geen verschil. De kwaliteit van de faculteiten is dus van geen belang. Wat wel van belang is, is de reistijd naar Amsterdam, de UvA is het best bereikbaar, en de onaantrekkelijkheid van andere faculteiten; Groningen te ver, Rotterdam te bedrijfsgericht, Tilburg sowieso niets waard, VU gereformeerd.

In het donkere bos van de universitaire opleiding is moeilijk door te dringen. Het wachten is op activiteit van de faculteiten, direct mailing en andere zielenwerving ligt in het verschiet. Het zou in ieder geval aardig zijn. Elke faculteit moet zijn eigen sterke en zwakke punten hebben en die uitbuiten. Maastricht gaat daar openlijk mee leuren, geeft de studenten daarbij duidelijk te kennen wat ze te wachten staat. Tilburg moet tengevolge



daarvan ook aan profilering gaan doen omdat ze nattigheid gaat voelen in de continuïteit van haar studentenaanbod en naarstig zoekt naar haar eigen sterke punten. Het sterke punt van de eerste jaars is dat ze zich niet belast voelen door het feit dat ze in de tweefasestructuur zitten. Nu kun je twee dingen doen; ten eerste het ze zo fijn mogelijk maken, ten tweede hen aanpraten dat ze genomen zijn door de minister. Ik ben voor het eerste, zou zelf het tweede voelen en ben blij dat ik als derde langs de lijn sta. Wat een paar jaar geleden al op middelbare scholen gevoeld werd, de roep naar de nieuwe orde en netheid, de trend die overal aanwijsbaar is, is ook merkbaar bij de eerste jaars. Men is 'anders kritisch', heeft echter niet zoveel dogma's en hang up's, bekijkt het eerst en wil er voor zichzelf het beste van maken. Die randvoorwaarden en het kader waarbinnen dit moet plaatsvinden is van ondergeschikt be-

lang. Protest tegen de tweefasestructuur is vanuit dit oogpunt zelfs betutteling te noemen. Over de gewenstheid daarvan lopen de meningen uiteen. De suggestie dat opkomstverplichting binnen de tweefasestructuur zou passen is dan ook een schop tegen het zere been. Regelmaat en orde is niet verwerpelijk, beknotting van de persoonlijke vrijheid in de keus of iets wel of niet gevolgd wordt, wel. Een aanslag op de vrijheid van allocatie van tijd wordt in zekere mate gevreesd. Hoewel dit mogelijkwijs opgeheven wordt door een grotere efficiëntie en gerichtere studie. Paradoxaal of gewoon realiteitszin? Ik zou, als ik de meningen hoor, gaan geloven dat er géén 40% in het eerste jaar zal verdwijnen en dan wordt het pas interessant. Moet je dan klassiek gaan of de regelende hand van de overheid inroepen? Waarvoor gekozen gaat worden is wel duidelijk.

HPK

## Beste Eerstejaarsstudenten,

In aansluiting op onze brief van 1 augustus jl., geadresseerd aan de aankomende studenten, heten we je hierbij nogmaals van harte welkom als daadwerkelijk aangekomen student.

Het begin van een studie Economie betekent voor het merendeel van jullie de overgang van het VWO naar de universiteit. Door je komst naar de universiteit heb je gekozen voor een wetenschappelijke studie, dat wil zeggen voor een studie die niet in de eerste instantie een beroepsopleiding beoogt te zijn, die je een aantal vaardigheden en oefjes voor de beroepspraktijk leert. Het is evenmin een studie die alle antwoorden klaar heeft liggen voor problemen die je in de maatschappij tegenkomt. Een wetenschappelijke studie beoogt mensen zelfstandig te leren denken, te leren relativeren, te stimuleren tot het verrichten van zelfstandig onderzoek en de wegen te wijzen naar zelfstudie op het vakgebied.

Bij je komst naar de universiteit wordt je geconfronteerd met een omgeving waarin de

eerste maanden alles vreemd en nieuw is. Om in die eerste maanden de weg te leren vinden en niet rond te lopen als een kat in een vreemd parkhuis is het, denken we, belangrijk dat je beschikt over informatie om antwoord te vinden op vragen waar je mee zou kunnen zitten. Die informatie vind je in eerste instantie in de studiegids van de Faculteit. De tweede instantie waar je voor algemene inlichtingen terecht kunt, is de Onderwijsadministratie, kamer 2141. Voor meer persoonlijke informatie kun je je altijd wenden tot de studie-adviseurs van de Faculteit. Ondergetekenden zijn je behulpzaam bij het verkrijgen van informatie over bijvoorbeeld studieplanning, rijksstudietoelagen, vakkenpakketkeuzen, keuzevakken e.d. Als je bovendien problemen met de studie mocht hebben, kun je eveneens bij de studie-adviseurs terecht.

Nu je, hopelijk vol verwachting en goede moed, aan je studie begint, rest ons niets anders dan je er veel plezier en succes mee te wensen.

Bert van Gelder  
Anneke Parent

# The grand old lady of economics

Op vijf augustus 1983 is Joan Robinson overleden, zij is tachtig jaar geworden. De 'grand old lady of economics', zoals zij wel genoemd wordt, heeft sinds de publikatie van 'The economics of imperfect competition' in 1933 op zeer-eigen wijze een rol in de economische wetenschap gespeeld. Wonend en werkend in het Engelse Cambridge was zij betrokken bij een aantal vernieuwingen in de economische theorievorming. Daarnaast was ze getrouwd met de econoom E.A.G. Robinson en moeder van twee dochters.

Vooraf in de jaren dertig vonden er in Cambridge vernieuwingen in de economische theorie plaats. In die periode maakten Keynes en minder op de voorgrond tredende figuren als Kahn, Shove, Kalder, Harrod en Sraffa deel van een groep in Cambridge werkende economen uit.

Joan Robinson heeft met al deze economen in voortdurende discussie gestaan, elementen uit hun analyses overgenomen en daar haar eigen bijdrage aan toegevoegd. Het resultaat was een grote reeks van publikaties, die van theoretische scherpzinnigheid, maatschappelijke betrokkenheid en vooral in haar kritieken en polemieken van een grote scherpte getuigen. De beschikbare ruimte is te beperkt om aan Joan Robinson's werk recht te kunnen doen. Daarom zal ik proberen enige van haar ideeën kort aan te stippen.

Een belangrijke doorbraak werd bereikt met de publikatie van Keynes' 'General Theory' in 1936. Hierin werd het geloof in de zelfregulerende werking van het economisch proces bestreden. Aktief overheidsingrijpen in de vorm van monetaire- en begrotingspolitiek waren nodig om de effectieve vraag op een voldoende hoog niveau te houden. Dit was de enige manier om werkloosheid en onderbezetting te voorkomen.

## Keynes

Joan Robinson, die in 1931 in Cambridge tot 'lecturer' werd benoemd en later tot hoogleraar werd sterk door Keynes' denkbeelden beïnvloed. Zij liet de analyse van de onvolledige concurrentie, waar ze zich inmiddels een reputatie mee had verworven, achter zich en richtte zich op de uitbouw van de door Keynes aangedragen denkbeelden.

Het probleem van de economische groei bij volledige bezetting van de produktiefactoren werd in de 'General Theory' nauwelijks aangeraakt. Voortbordurend op de door Keynes gesignaleerde mogelijke onevenwichtigheden heeft Joan Robinson een aantal denkbeeldige processen van economische groei beschreven. Deze zijn vooral te vinden in de in 1956 gepubliceerde 'Accumulation of Capital'. Zij heeft hierbij gebruik gemaakt van de ideeën van Harrod en van Kalecki. Harrod heeft aangegeven, dat een economie kan groeien met een percentage gelijk aan de spaarquote, gedeeld door de kapitaalintensiteit van de produktie ( $g = s/v$ ). Door Joan Robinson werden aan de analyse van Harrod enige aan Kalecki ontleende veronderstellingen met betrekking tot de inkomensverdeling toegevoegd. Als de lonen volledig geconsumeerd worden dan wordt bij een gelijkblijvende inkomensverdeling de groei bepaald

Tekening: Peter de Bruyne



door de netto winsten en de kapitaal intensiteit van de produktie. De omvang van de winsten wordt op haar beurt echter weer bepaald door de investeringen en deze zijn beïnvloed door de winstverwachtingen. Als er niet geïnvesteerd wordt, zal er ook geen winst behaald worden. Gegeven deze gedachtengang kan er van alles misgaan. Zo is het mogelijk, dat niet alle winsten geïnvesteerd worden, maar dat een meer of minder groot deel voor kapitalistische consumptie bestemd wordt. Als er van technologische vooruitgang sprake is, kan deze vooral kapitaalbesparend van aard zijn, zodat er werkloosheid ontstaat.

Wij kunnen ons ook voorstellen, dat de beroepsbevolking sneller groeit dan de produktie, zodat er eveneens van werkloosheid sprake is. Om volledige werkgelegenheid te bereiken is het noodzakelijk, dat de produktie groeit met een percentage dat gelijk is aan de som van de groei van de beroepsbevolking en de groei van de produktiviteit. Is dit gedurende een langere periode het geval

dan is er van een 'golden age' sprake. Een andere onzekere factor is de relatie tussen het loon en het winstinkomen. Volgens Joan Robinson wordt deze verhouding bepaald door de machtsverhoudingen tussen de vakbonden en de kapitalisten. Verschuift deze machtsverhouding in het voordeel van de kapitalisten dan zal een gelijk bedrag aan investeringen minder produktie en daarmee ook minder werkgelegenheid opleveren. Verschuift de machtsverhouding daarentegen in het voordeel van de arbeiders dan zal er inflatie ontstaan. Loonstijgingen zijn alleen niet-inflatoir als ze gelijk zijn aan de stijging van de macro-economische produktiviteit.

In haar analyse gaat Joan Robinson uit van de 'vastheid' van het kapitaal. Als het kapitaal eenmaal in kapitaalgoederen is vastgelegd dan is substitutie van kapitaal door arbeid en het omgekeerde niet meer mogelijk. Volledige werkgelegenheid kan via substitutie dan ook niet gerealiseerd worden.

vervolg op blz. 8

# Het verdriet van Holland

Belastingontduiking en fraude zijn onderwerpen die zich in de warme belangstelling van de media mogen verheugen. En terecht natuurlijk, een sappig opgediend verhaal over een fiscale oplichterij is het lezen waard en de lezer merkt er in de eigen beurs niets van. Dat echter de overheid zelf wel eens de grootste tiller zou kunnen zijn is merkwaardig genoeg minder bekend.

Het is droef gesteld in nederlands fiscale wereld. In de Tweede Kamer zitten vrijwel geen specialisten op dit gebied, hetgeen echter geen belemmering vormt om de meest ingewikkelde belastingwetten te behandelen. Het belastingwetboek is de laatste jaren opgezwollen als een spons. De teksten zijn gesteld in een bijna bijbelse taal: vele interpretaties zijn mogelijk.

Zij die kapitaalkrachtig genoeg zijn kunnen zich in het woud van regelingen laten bijstaan door een deskundige. Deze fiscalisten rekenen doorgaans behoorlijke vergoedingen. Vooral degenen onder hen die een universitaire opleiding hebben genoten houden zich daarom zelden met particulieren bezig (inkomsten-, vermogens-, onroerend goedbelasting etc.), maar werken meer voor bedrijven (vennootschapsbelasting). Nu houdt ons belastingstelsel geen rekening met de mogelijkheid dat de belastingbetaler (de contribuabele) niet in staat is om een deskundige te bekostigen. En aangezien er al enige deskundigheid nodig is om een 'eenvoudig' aangiftebiljet voor de inkomstenbelasting in te vullen, kunnen we rustig spreken van een situatie waarin een structureel tekort bestaat aan fiscale kennis. De gevolgen hiervan zijn m.i. nog maar voor een fractie in te schatten op hun omvang.

## Bloedzuiger

Nu zijn er een aantal mogelijkheden om advies te verkrijgen indien men geen deskundige kan betalen. Allereerst is er de belasting-

een helpende tunktie 'ten aanzien van de contribuabele die zo ver gaat, onverenigbaar. Een doodgraver laat je niet voor dokter spelen. Daarnaast is het de vraag in hoeverre de kwaliteit van de aangiften hoog is. De ambtenaren die er mee belast worden hebben vaak een zodanig opleidingsniveau, dat ook bij 'eenvoudige' aangiften wel eens onnauwkeurigheden binnensluipen. De hulp is bovendien beperkt tot eenvoudige aangiften. Hulp bij andere problemen wordt niet gegeven. Het Ministerie van Financiën is overigens niet erg onder de indruk van het argument dat de dubbelfunctie van de inspectie onjuist is. De praktische situatie geeft hun geen andere keuze, is in het algemeen de reactie.

Men kan zich ook wenden tot de Sociale Raadslieden. In Amsterdam maken duizenden van deze mogelijkheid gebruik. De Sociale Raadslieden raken door de huidige bezuinigingswoede overstroomd met werk. Het zijn bovendien generalisten, die voor de gecompliceerde gevallen al gauw in kennis te kort schieten. Men kan in ieder geval bij hen terecht voor aangifte, eenvoudige bezwaarschriften en verzoekschriften voor kwijtschelding.

Een andere mogelijkheid is het bureau voor Rechtshulp. Dit bureau kan een advocaat toewijzen, ook voor belastingzaken. Nu wil het geval, dat de meeste advocaten absoluut geen verstand hebben van belastingzaken. Een fiscaal-jurist wordt geen advocaat. Dit



Al met al blijft er een gebrek aan goede, onafhankelijke belastinghulp voor de minder draagkrachtigen. In dit hiaat proberen de Belastingwinkels in een aantal steden te voorzien. De Belastingwinkel Amsterdam bestaat sinds 1981 en wordt bemand door voornamelijk studenten fiscaal-recht en fiscale economie. De hulp die zij bieden is op vrijwillige basis, al worden giften ter dekking van de kosten graag geaccepteerd. Hulp wordt geboden op velerlei terrein. Men kan terecht voor problemen op vrijwel ieder belastinggebied. In praktijk betreft het meestal aangifte voor de inkomstenbelasting, bezwaarschriften tegen aanslagen en verzoeken tot kwijtschelding. In toenemende mate worden er ook beroepschriften verzonden. Het bureau voor Rechtshulp, advocatenkollektieven en Sociale Raadslieden sturen de gevallen door, die zij door hun beperkte capaciteit of gebrek



dienst zelf. Ieder jaar in de aangifteperiode (februari-april) meldt de fiscus enthousiast via de media, dat mensen met problemen bij het invullen van hun aangiftebiljet toch vooral niet moeten schromen om hun hulp in te roepen. Op deze wijze worden jaarlijks duizenden aangiften op de inspectie door belastingambtenaren ingevuld. Hier zijn een aantal bezwaren tegen in te brengen. Ofschoon het klassieke beeld van de belastingambtenaar als onhebbelijke, kurkdroge bloedzuiger enigszins achterhaald is, blijft het een merkwaardige zaak dat men advies gaat vragen bij dezelfde instantie die de uiteindelijke aanslag vaststelt. De dienst is uiteindelijk gebaat bij een zo groot mogelijke opbrengst. Dat is ook hun taak. Hiermee is

had tot gevolg dat bij het Hof in Amsterdam de meest exotische beroepschriften binnenvielen, die niet eens aan de formele vereisten voldeden (beroep is de fase nadat een bezwaar door de inspecteur is afgewezen). Met de afhandeling van andere gevallen zal het waarschijnlijk niet beter gesteld zijn.

Verder zullen veel mensen zich wenden tot familie en kennissen om gezamenlijk met behulp van een belastinggids uit de problemen te komen. De belastinggidsen die in omloop zijn (Elsevier, Kluwer) zijn redelijk compleet, maar vereisen een zekere inzet van de gebruiker. Ondanks de duidelijke taal waarin ze geschreven zijn blijft het een moeilijke, onoverzichtelijke materie.

aan specialistische kennis niet kunnen behandelen. De werkwijze van de belastingwinkel is in tegenstelling tot die van een aantal Rechtswinkels, individueel. Mensen met problemen komen op het spreekuur en worden doorgaans direkt geholpen. Momenteel telt de Belastingwinkel Amsterdam 22 vaste medewerkers.

## Stoomcursus

De belastingwinkel verzorgt zelf een soort stoomcursus praktisch belastingrecht voor haar toekomstige medewerkers, waarin de meest voorkomende problemen worden behandeld. Ze bestaat uit een aantal 'colleges', waarin medewerkers een onderwerp behandelen. Vervolgens is er de praktijk met

vervolg op blz. 8

# Appels & Peren en rotte tomaten

'Van een nul-jarig kwartaalblad is voorlopig meer speelsheid dan volwassenheid te verwachten. Hopelijk zal de speelsheid de boventoon blijven voeren, opdat de volwassenheid zich geleidelijk kan ontwikkelen'.

Zelden zal een recensent zo op zijn wenken bediend worden als door de redactie van Appels & Peren. Kernachtig vat zij op haar eerste pagina zowel de filosofie van het blad als de filosofie van haar opdrachtgever, stichting LWE0 samen. Enfant terrible van de didaktische pers of dikdoenerig blaadje van geiteharensokken?

We hadden op de redactie al eens eerder een nummer van Appels & Peren ontvangen. Na het doorgebladerd te hebben schoven we het terzijde. Maar, nadat het artikel 'Het maken van meesters' in ROSTRA 101 verscheen was het hek van de dam. We kregen brieven en telefoontjes van ene Herman Hartkamp, sekretaris. Vervuld van blijde verwachtingen over zijn pas verworven bondgenoot in de strijd tegen het onderwijsstelsel en de economische zakkenvullers benaderde Hermans ons met een scoop. Volgens hem had die Woudhuysen bij de opzet van zijn lerarenopleiding oorspronkelijk ook iemand van de stichting Landelijke Werkgroep Economie Onderwijs (LWE0) uitgenodigd voor een spreekbeurt. Geschrokken door het verkoopssucces van LWE0's lesbrieven zou Woudhuysen echter op het allerlaatste moment de LWE0-man hebben vervangen door een overloper! Iemand die wel bij het LWE0 zat, maar er nu perfide ideeën op na was gaan houden. Hoewel ROSTRA de porceleinkast niet schuwte leek dit indianenverhaal ons toch iets te mager voor een cover-story.

Toch wordt het tijd eens bij het blad en de stichting stil te staan. Voor mij ligt nummer 3 van 'Kwartaalblad voor het economie onderwijs en zijn didaktiek' met de reeds genoemde fruitnaam. Appels en Peren, de meeste studenten economie wel bekend als het illustratiemateriaal bij de behandeling van de indifferentiecurven. Hoewel mijn docent, een anarcho-liberaal, de keuze tussen pils en jenever belangrijker achtte voor zijn vijftienjarig publiek. Wat wil het blad? Wederom hoef ik niet ver te zoeken want de binnenkant van de cover bevat een soort manifest.

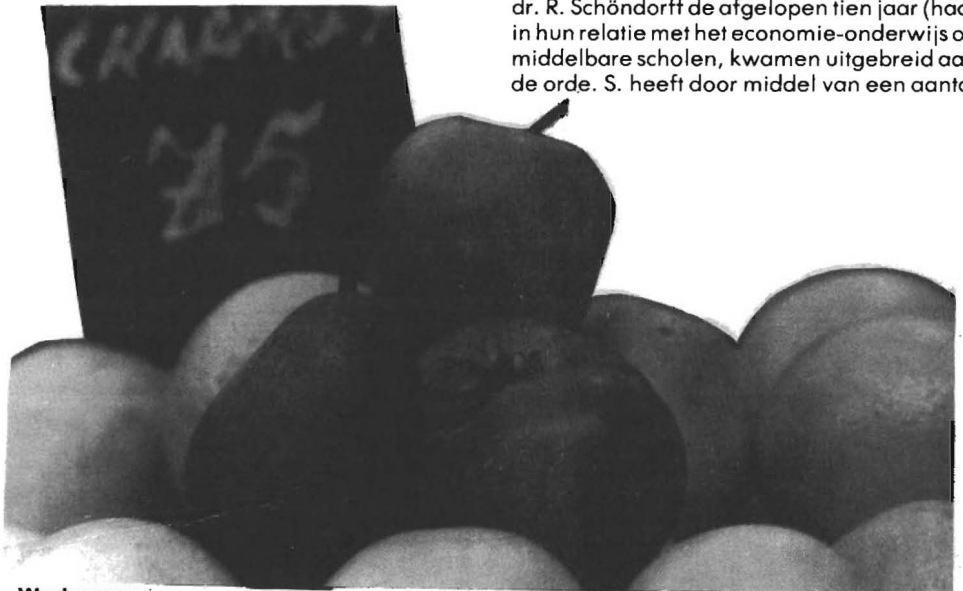
'De REDAKTIE is binnen het kader van het doel van de Stichting: 'Het zonder winst oogmerk bevorderen van het onderwijs in de economie of andere vakken, op zodanige wijze, dat de leerling zicht krijgt op de samenleving en in staat is zijn/haar eigen bijdrage te leveren aan de opbouw van een rechtvaardiger samenleving', volstrekt onafhankelijk'.

'Konkreet streeft de redactie bij haar werkzaamheden onder meer naar:

- het geven van informatie over de werkzaamheden van de LWE0 en het ter discussie stellen van deze werkzaamheden en de daar achterliggende ideeën;
- het bevorderen van de communicatie tussen de regionale werkgroepen van de LWE0;
- het ondersteunen van de gebruikers van het LWE0-lesmateriaal;
- het stimuleren van de discussie over de

leerplanontwikkeling voor het vak economie.

Maar vooral is A & P opgezet als platform voor bovengenoemde groepen en het staat open voor discussiebijdragen, economie(leer)boeken recensies, artikelen over het LWE0-lesmateriaal, leerplanontwikkeling, (project)leservaring, 'alternatieve' proefwerken, schoolonderzoeken en niet te vergeten de miskleunen.' Ik krijg de indruk dat het hier een clubblad voor hemelbestormers betreft.



## Werkgroep

De Landelijke Werkgroep Economie Onderwijs hield een conferentie en A & P brengt een verslag. Overdag gespreksthemas en 's avonds een rollenspel over arbeidsverdeling binnen een autobiefabriek. Arie Zuurmond hield een inleiding over 'Leerling- of leerstofgerichte differentiatie?' waarin hij ondermeer betoogde dat er een pedagogische behoefte is aan emancipatorisch (in de ruimste betekenis van het woord) onderwijs waarbij het duidelijk zal zijn dat de leerkracht heel wat macht moet afstaan aan de leerlingen.

Herman Hartkamp, ditmaal als een van de oprichters van LWE0, betoogde: 'Zowel ideologisch als onderwijskundig deugt dit onderwijs nog steeds niet. Door de bestaande maatschappelijke orde als gegeven te nemen (data, 'waardevrijheid', etc.) reproduceert het economie-onderwijs in feite de bestaande maatschappelijke verhoudingen'. Een stelling waar ik mij, als fervent micro-alternatief aanhanger, achter kan scharen.

De al acht jaren bestaande stichting LWE0 heeft dit fenomeen echter nog niet weten te bestrijden: 'Nu kunnen we wel leuke lesbrieven schrijven, maar zolang dit gebeurt binnen het bestaande examenprogramma komen we geen stap verder. We dreigen dan aan binnenvetterij ten onder te gaan en zelfs bij sommige lesbrieven 'roomser dan de paus' te worden. Daarom zullen er vooral ook lesbrieven moeten worden geschreven (...) waarin de doelstellingen en de identiteit van de LWE0 herkenbaar zijn'. De dertig aanwezigen waren het met Herman eens.

## Petten of pet

Na een aantal artikelen over het ontwikkelen van toetsvragen, het centraal schriftelijk examen, schoolonderzoek en 10 jaar projektonderwijs in Wageningen komen we Herman weer tegen. Ditmaal als schrijver van de serie 'Petje op Petje af'. In de eerste aflevering schreef Herman hoe Heertje, met de pet op van speciaal adviseur van de inspectiegeneraal voor het onderwijs, Dr. A. de Jong, er in slaagde de inhoud van het door hem geschreven leerboek 'De Kern van de Economie' tot richtsnoer te maken voor het eindexamen algemene economie voor het VWO en daarmee zijn boek te verheffen tot een bestseller. In deze aflevering wordt het web ontrafeld dat prof. R. Schöndorff om zich heen gewoven had. 'De diverse functies die dr. R. Schöndorff de afgelopen tien jaar (had) in hun relatie met het economie-onderwijs op middelbare scholen, kwamen uitgebreid aan de orde. S. heeft door middel van een aantal

strategische petten (boekenschrijver, leerplanadviseur, ontwerper van examensommen, bestuurder en journalist) grote invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van het vak algemene economie op deze scholen. De wijze waarop S. hierbij opereerde in het spel met zijn petten, verdient echter niet bepaald de schoonheidsprijs. Over zijn laakbare handel(s)wijze zijn zelfs Kamervragen gesteld.' Aldus besluit het artikel. Een spannend en leesbaar verhaal voer de boekenmaffia. Maar helaas volledig eenzijdig. Schöndorff komt niet aan het woord behalve via een citaat uit Heertje's dagboek. Een ommissie die ik graag had willen herstellen, maar ik kon ondanks vele pogingen hem (ook) niet te spreken krijgen.

Voor degene die het economie onderwijs in wil kan dit blad verademend werken tussen de stapel konfessionele bladen. maar wie wil geloven dat dit blad het onderwijs zal verbeteren moet dat niet nalaten, ik denk er echter anders over.

MM



sche beleidsmakers gaan op de stoel van de kapitalisten of liever van de beleggers zitten en behartigen vooral hun belangen. In haar latere werk heeft zij ook aandacht besteed aan de gevolgen die de internationale handel en vooral de sterk fluctuerende grondstoffenprijzen voor de (ontwikkelings-)landen met zich mee brengen. Verliest een land terrein in de internationale concurrentiestrijd, zodat er een tekort op de handelsbalans ontstaat, dan worden regeringen, geïnstrueerd door het IMF, gedwongen om een deflatoire politiek te voeren om zo de importen te beperken. Vooral voor landen, die voor een groot deel van hun exportopbrengsten van grondstoffen en landbouwproducten afhankelijk zijn is het vrijwel onmogelijk om een gestage economische groei te realiseren

#### Harmoniemodel

Om aan al deze moeilijkheden het hoofd te bieden en de economie op het juiste groeipad te houden is het noodzakelijk dat de investeringen gepland worden. Planning dient niet alleen op een nationale schaal, maar op een wereldschaal plaats te vinden, zodat er vooral in de ontwikkelingslanden veel geïnvesteerd wordt. Arbeiders en kapitalisten zouden allebei met hun relatieve maatschappelijke posities genoegen moeten nemen, óf hierin veranderingen moeten toestaan al naargelang dit economisch en maatschappelijk wenselijk is. Er is kortom een investerings- en een inkomenspolitiek nodig. Joan Robinson staat hierbij een harmoniemodel voor ogen, waarin de overheid als de alwijze noom optreedt. De overheid is onpartijdig laat precies zoveel winsten ontstaan als nodig is om de investeringen die voor het gewenste groeipercentage nodig zijn te financieren. Het uitgangspunt hierbij is dat iedereen gelijke rechten heeft en niemand aanspraak op een groter deel van de koek kan maken.

De inkomensverschillen, zoals ze nu bestaan zijn volgens haar grotendeels ongerechtvaardigd. Ze zijn namelijk niet het gevolg van grotere prestaties, maar vooral klassebepaald. Rijkdom en goede opleidingen zijn alleen aan de hogere klassen voorbehouden, waardoor de bestaande inkomensverschillen gereproduceerd worden. Joan Robinson's werk draagt de twijfel, die zij aan de rechtvaardigheid en de groeimogelijkheden van de kapitalistische economie heeft, uit. Met

haar indringende analyses en kritiek op de neo-klassieke theorie heeft zij geprobeerd om ruimte voor andere benaderingen te scheppen.

De economische theorie, die ook nu net als in de dertiger jaren geen antwoord op de actuele problemen heeft, zou haar bijdrage en kritiek op heersende denkbeelden nog steeds goed kunnen gebruiken.

Maria Brouwer

De neoklassieke theorie, die kapitaal als kneedbaar beschouwt, is volgens haar volledig onbruikbaar. De daarin beschreven substitutieprocessen kunnen zelfs een volledig tegengesteld of 'pervers' effect hebben, als bij een hoog loonniveau en een lage winstvoet minder kapitaalintensieve technieken gebruikt werden. De neo-klassieke theorie is dus niet alleen onrealistisch, maar ook onlogisch.

#### Onharmonische realiteit

Een belangrijk deel van Joan Robinson's werk na de 'Accumulation' staat in het kader van een aanval op de neo-klassieke theorie. De harmonieuze wereld, die in deze theorie geschetst wordt, waarin zowel arbeiders als kapitalisten naar hun produktieve bijdrage beloofd worden, wordt door haar als een luchtballon doorgeprikt. Wij moeten met onze beide benen op de grond staan en erkennen dat de verdeling van het inkomen over arbeiders en kapitalisten door politieke factoren bepaald wordt. Een beetje werkloosheid komt daarin goed van pas om de looneisen van de vakbonden te matigen. In het interview wat ik in augustus 1980 voor Intermediair met haar had sprak zij van een van boven opgelegde klassenoorlog. De economie

## Oproep

De projectgroep Automatisering van het Betalingsverkeer is verbonden aan de Interfacultaire Werkgroep Informatica van de Universiteit van Amsterdam. In het kader van de projectgroep wordt een onderzoek verricht naar de diverse aspecten en gevolgen die samenhangen met de introductie van de zgn. Electronic Funds Transfer Systems, de automatisering van het betalingsverkeer. Het onderzoek wordt verricht naar aanleiding van een verzoek van de Dienstenbonden FNV. De projectgroep zoekt een student Bedrijfs-economie die geïnteresseerd is in het onderwerp en die een onderzoek wil uitvoeren naar de kosten-baten analyses die tot nu toe gemaakt zijn in verband met de introductie van het Nationaal Betalingscircuit. Wij denken hierbij aan een doctoraal student die het onderzoek wil uitvoeren voor een scriptie, een werkstuk of in het kader van een bijvak Informatica.

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Kea Tijdens, Centraal Informatica Instituut, Plantage Muidergracht 6, kamer 2.63, tel. 5222995 (ma t/m do).

#### vervolg van blz 6

spreekuur. De aspirant medewerkers kijken eerst enige tijd mee met de meer ervarene of beginnen direct zelfstandig met de hulp. Tijdens het spreekuur blijft het mogelijk om onder elkaar gegevens uit te wisselen, hetgeen onontbeerlijk is. De Belastingwinkel houdt open spreekuren op iedere maandag en woensdag van 17.00 tot 19.30 in de Oudemanshuispoort nr 2.

De participatie en interesse van de Universiteit is groot. De vakgroep fiscaal-recht van de juridische faculteit geeft actieve steun en vormt de denktank waarop in tijden van uitputting een beroep kan worden gedaan. Ook de huidige huisvesting is in samenwerking met de Universiteit tot stand gekomen.

Een voorzichtige schatting leert dat de Belastingwinkel in het eerste anderhalf jaar van haar bestaan ongeveer een miljoen gulden

via kwietscheldingen en bezwaarschriften uit de handen van de fiscus heeft weten te houden. Hoewel het maar de vraag is of de fiscus deze gelden ooit volledig had kunnen innen, geeft de omvang van de bedragen wel enigszins een indicatie van onze huidige fiscale problemen. Naar schatting worden op het moment meer dan duizend mensen per jaar geholpen. Het blijft natuurlijk dweilen met de kraan open, maar aangezien er een structurele verbetering van ons belastingstelsel de eerst komende decennia niet te verwachten is, blijft dit voorlopig de enige manier.

Het ideaal is natuurlijk een door de overheid bekostigde instelling van afgestudeerde fiscalisten. Dat zit er echter niet in. Het Ministerie van Financiën geeft op geen enkele wijze te kennen de problematiek serieus te nemen. De enige creatieve zet van hun ambtenaren was het ontwikkelen van een nieuw aangif-

te-biljet, bij wijze van vlag op hun ambtelijke modderschuit. Alsof de belastingwetgeving eenvoudiger wordt door de vragen anders op te stellen.

Zodra de problemen iets gecompliceerd worden bevindt de minder draagkrachtige belastingplichtige zich in een vacuüm. De overheid faalt in allerlei de mogelijkheden die voor haar open staan. De wetgeving wordt niet overzichtelijker gemaakt noch komt er een instelling voor onafhankelijke fiscale rechtshulp van de grond. Voorlopig zitten de Belastingwinkels qua aanloop dus goed.

Indien je zelf met fiscale problemen zit dan is het mogelijk om op het spreekuur te komen of ons te bellen op 247003.

In het komend collegejaar start de Belastingwinkel weer met de werving van nieuwe medewerkers. Aankondigingen volgen in Folia.

Steven Adolf



# Het grote verloop



## Sociaal beleid in de gezondheidszorg onderwerp van economisch onderzoek

Ziek zijn en met name beter worden kost geld. Elke regering kampt in haar reigeringsperiode met de kostenstijgingen in de gezondheidszorg. 'Bezuinigingen zijn op alle fronten van het overheidsbeleid aan de orde van de dag. Ook de gezondheidszorg zal veren moeten laten. Tegelijkertijd vallen vanuit de hoek van het verpleegkundig personeel steeds vaker klachten over de grote werklast te beluisteren die vertaald worden in de roep om meer personeel. Twee tendenzen die elkaar op het eerste gezicht slecht verdragen. Er zal gezocht moeten worden naar oplossingen: mensen en middelen zullen zo effectief en efficiënt mogelijk moeten worden ingezet. Een niet geringe opgave voor de beleidmakers in de gezondheidszorg.'

Tot zover de inleiding door Iris de Veer en Gert Visbeen bij een literatuurstudie over personeelsproblemen van verpleegkundigen in de intramurale gezondheidszorg. (Met intramurale zorg wordt, grofweg gezegd, verpleging in ziekenhuizen bedoeld, in tegenstelling tot extramurale zorg waaronder de behandeling van artsen, fysiotherapeuten en dergelijke valt.) Als invalshoek voor de bestudering van de personeelsproblemen hebben zij het sociaal beleid van de ziekenhuizen genomen. De belangrijkste vragen die zij zich gesteld hebben zijn: hoestaat het met het sociaal beleid, in welke richting is verbetering met betrekking tot de personeelsproblemen mogelijk en, last but not least, wat zou de opbrengst kunnen zijn van een ander sociaal beleid?

### Hoofdstuk apart

De aanleiding van de studie is letterlijk en figuurlijk een hoofdstuk apart. Via de wetenschapswinkel is er onderzoeksaanvraag gedaan door de Amsterdamse actiegroepen in de gezondheidszorg. Dit verzoek had betrekking op het opstellen van een arbeidsplaatsenplan voor de gezondheidszorg in Amsterdam. Een dergelijk plan wilden de actiegroepen gebruiken ter ondersteuning van hun acties die, zoals de actievoerders stelden, gericht zijn tegen de afbraak van de voorzieningen en voor verbetering van de werkgelegenheid in de gezondheidszorg. De twee genoemde auteurs, kandidaatsassistenten bij de leerstoelgroep 'Bedrijfsorganisatie en arbeidsverhoudingen', hebben de aanvraag omgezet in een onderzoeksplan. Twee ziekenhuizen zouden in het onderzoek worden betrokken. De onderzoekers wilden met behulp van verschillende methodes de opvattingen van verpleegkundigen over de door hun te leveren kwaliteit van het werk verzamelen en systematiseren. Naar aanleiding hiervan zou een bepaling van een benodigd aantal verpleegkundigen mogelijk kunnen zijn. Een aantal dat in de laatste fase van het onderzoek zou worden vergeleken met de door het Centraal Overlegorgaan Ziekenhuistarieven (COZ) toegestane aantal personeelsleden, gegeven de bedbezetting van de ziekenhuizen.

De actiegroepen konden zich echter niet verenigen met het onderzoeksvoorstel. De nuancering van de roep om meer personeel die

dit onderzoek zou kunnen geven was niet iets waar de actievoerders om stonden te springen. Het COZ is volgens hun veel gevoeliger voor artikelen in de landelijke pers over beoerde omstandigheden in ziekenhuizen dan voor genuanceerde uitkomsten. Onderzoek en Actie konden elkaar niet vinden. De onderzoekers zelf waren ondertussen zo geïnteresseerd geraakt in het onderwerp dat ze besloten in de vorm van een literatuurstudie en een kosten-batenanalyse van het sociaal beleid door te gaan.



### Achterstand sociaal beleid

Het sociale beleid in de intramurale gezondheidszorg blijkt een kwalitatieve en kwantitatieve achterstand te hebben ten opzichte van dat in andere bedrijfstakken. De onderzoekers wijten dit onder andere aan een late start van het personeelswerk in de gezondheidszorg. De historische achtergrond, met de belangrijke plaats van de religie in deze tak, speelt hierbij een rol. Verder zou personeelsbeleid zich gemakkelijker ontwikkelen naarmate een organisatie groter is en het over meer professioneel management beschikt. Door het laatste zou er onder andere meer inzicht kunnen bestaan in het rendement van personeelswerk. Dit rendement is in de gezondheidszorg onderschat. Met name op het terrein van het verloop onder het personeel en het daarmee samenhangende personeelstekort op de verpleegafdelingen

zou sociaal beleid eventueel besparingen kunnen opleveren. De mensen, die zijn aangesteld voor het personeelsbeleid in ziekenhuizen, zijn door het grote verloop voornamelijk bezig met werving en selectie. Ze komen niet toe aan andere kanten van sociaal beleid, waarmee misschien een fundamentele oplossing van het tekort aan personeel en tegelijkertijd het verloop gevonden zou kunnen worden. Het onderzoek gaat dieper in op het, zoals zij het uitdrukken, vermijdbaar verloop van personeel. De belangrijkste conclusie hierover is dat het door de organisatie beïnvloedbare verloop groot genoeg is om aan het terugdringen ervan hoge prioriteit te geven. Uit verschillende onderzoeken die ze gebruiken blijkt dat als vertrekredenen vaak onvrede met het werk wordt genoemd, die door de organisatie niet kan worden opgevangen. De strakke en vooral hiërarchische structuur van de instellingen, de geringe mate van participatie in het besluitvoeringsproces en het gevoel uitsluitend uitvoeren te zijn, zijn voorbeelden van vertrekredenen met een organisatorische achtergrond.

### Kosten - batenanalyse

In het laatste hoofdstuk trachten de onderzoekers tot een kostenraming te komen van dit vermijdbaar verloop. Zij komen op relatief hoge bedragen die een schatting weergeven van de totale kosten van het verloop (onder leerlingverpleegkundigen en gediplomeerd verpleegkundigen) die door organisatorische maatregelen zouden kunnen worden verminderd. (zie tabel 1)

Tabel 1.  
Kosten van het verloop vergeleken met algemene personeelskosten (x miljoen f)

	1977	1978
Kosten verloop	71	62
Personeelskosten <sup>1)</sup>	86	98
Salarissen voor verplegend, verzorgend en opvoedend personeel <sup>1)</sup>	1064	1118

<sup>1)</sup>totalen voor algemene ziekenhuizen uit de statistieken van het Nationaal Ziekenhuis Instituut.

Bron: Research Memorandum 8308

Een deel van de zogenaamde indirecte gevolgen van het verloop is buiten beschouwing gelaten omdat ze moeilijk te meten zijn, zoals teleurstelling en frustratie van mensen, verslechtering van het algemeen werkklimaat en instabiliteit van de organisatie. De onderzoekers hopen dat anderen in de toekomst er in zullen slagen een op 'human-resource-accounting' gebaseerde kosten-batenanalyse uit te werken. Met een dergelijk methode worden zoveel mogelijk indirecte gevolgen gekwantificeerd. In de

*vervolg op blz. 15*

# Voorbeschouwing derde

Traditiegetrouw heeft Rostra de afgelopen jaren aandacht besteed aan de door de diverse regeringen gepresenteerde Miljoenennota's. Voor dit jaar heeft de redactie besloten niet alleen ná de derde dinsdag van september ruimte te reserveren voor de bespreking van de economische, financiële en politieke afwegingen, die in de Ridderzaal worden bekendgemaakt.

Een reeks artikelen als voorbeschouwing in de eerste Rostra na een warme zomer leek ons een aardig idee. In mei gingen de brieven de deur uit aan vele deskundigen die op een of andere manier te maken hebben met de Miljoenennota. Fractievoorzitters van politieke partijen, medewerkers van belangrijke instellingen zoals De Nederlandse Bank, het Cultureel Planbureau, het Sociaal Cultureel Planbureau en het Ministerie van Economische zaken en natuurlijk vele wetenschappers, allen waren ze zeer verheugd met de uitnodiging een kort maar krachtig artikel voor Rostra te schrijven, maar helaas bijna even zovelen ontbrak het aan tijd. Een themanummer waarmee Rostra hoopte haar lezerspubliek zo goed en zo volledig mogelijk voor te bereiden op 'het kabinetsstuk' zat er niet in. Wel extra aandacht in dit nummer voor het onderwerp Rijksbegroting en Economisch Beleid. De heer **Hogeweg** van De Nederlandse Bank, de heer **Bakker** van de CPN en de heer **Pen** van de Universiteit van Groningen zijn ingegaan op ons verzoek. Drie artikelen, zeer verschillend van aard en opbouw, informatief, soms polariserend en kritisch; al met al voorbeschouwend. Misschien dat deze artikelen, na het uitkomen van de Miljoenennota, bij lezers de behoefte oproept commentaar te leveren. De redactie ziet het voor het oktober-nummer graag tegemoet.

## Het minst slechte beleid in tien punten.

U vraagt naar mijn opinie over de komende Miljoenennota. Dat betekent waarschijnlijk dat U een politiek oordeel wilt horen over hoe het moet. Dus de mening van een burger, waarbij de wetenschap slechts een verwijderde invloed heeft en waardeoordelen het veld beheersen. Mijn programma is geïnspireerd door de wens, de produktiekosten van de bedrijven te verlagen en de bestedingen, speciaal de investeringen, te verhogen. Enkele nevendoelestellingen, zoals het redden van het natuurlijk milieu, komen terloops aan de orde. Andere doelstellingen, zoals arbeidsduurverkorting, blijven onbesproken (niet omdat ik tegen arbeidsduurverkorting zou zijn, maar omdat het ons niet uit de put helpt). Ook vergroting of verkleining van het financieringstekort wordt niet als doelstelling naar voren gebracht - om precies dezelfde reden als bij de arbeidsduurverkorting. Deze twee doelstellingen - spreiding van werk en financiële soliditeit van de overheid - zijn beide respectabel, maar ze krijgen m.i. een te zwaar accent in de discussie. Dat werkt polariserend.

Hier is mijn lijstje van beleidsmaatregelen:

- 1 Het peil der nominale lonen moet ongeveer constant blijven. Dit vereist loonstijgingen door de overheid. Géén loonstijging van 3,5%, zoals in 1982 - dat schaadt de bedrijven en de overheid. Géén loondaling, zoals sommigen schijnen te willen - dat zou de koopkracht teveel schaden en zulks is slecht voor de bedrijven.
- 2 De belastingen worden verlaagd. De belastingvrije voet van de inkomstenbelasting gaat omhoog. De vennootschapsbelasting weg (uitzondering: aardgassector). Men kan twisten over welke belastingen en hoe en wat - maar de druk mag niet worden verhoogd, zoals nu al jaren gebeurt.



J. Pen

- 3 De overdrachtuitgaven omlaag. De kinderbijslag afschaffen. Geen verhogingen van woonsubsidies, reissubsidies. Subsidies aan bedrijven, met name WIR, deels afschaffen; maar niet allemaal natuurlijk. Innovatie, milieutechnologie, hier en daar de bouw (renovatie) - dat mag best financieel gesteund, en ook extra gesteund.
- 4 Geen ambtenaren etc. ontslaan, behalve als hun werk kennelijk minder zinnig is. In plaats daarvan ambtenarensalarissen verlagen, vooral aan de top.
- 5 Koppeling tussen minimumloon en sociale uitkeringen handhaven. Dit is een vorm waarin de beschaving zich manifesteert.

Als we de sociale zekerheid moeten verminderen, dit zoeken bij bovenmodale uitkeringen.

- 6 De verkleining van de inkomensverschillen kalmpjes aan voortzetten, maar niet rond modaal natuurlijk.
- 7 Het financieringstekort proberen te verkleinen door een expansieve politiek van o.a. belastingverlagingen, loonbeheersing, innovatie bevordering. Niet door massaal snoeien en belastingverhogen, want dan wordt het tekort groter. Een beetje monetaire financiering kan desnoods geaccepteerd, om rentestijging tegen te gaan, maar dit laatste is geen hoofdzaak.
- 8 Niet meegaan met revaluaties - koers van de gulden constant houden.
- 9 Niet vergeten een ferme milieupolitiek te voeren. De depressie maakt het voorlopig onmogelijk, de grootste vervuilers af te knippen, maar dat moet wel zo gauw mogelijk gebeuren. Stimuleren in milieuvriendelijke sectoren kan nu al (inclusief cultuur).
- 10 Internationale samenwerking: druk zetten op landen met betalingsbalansoverschotten om een expansieve politiek te voeren. Eerste kandidaat voor zo'n beleid: het Verenigd Koninkrijk, maar de kans op succes van deze pressie lijkt nauwelijks overweldigend.

Ik ben er mij van bewust dat het hier omschreven beleid op veel weerstanden en zwaarheden stuit. Het zal dan ook niet uitgevoerd worden. Maar we moeten er zo dicht mogelijk bij zien te komen. Vandaar de titel.

J. Pen

# dinsdag van september

## De politiek is noch onmachtig, noch onschuldig.

Er bestaat een soort vermoeden, dan wel vrees of verdenking, als zou 'de politiek' er bij miljoenennota en rijksbegroting nauwelijks aan te pas komen.

De leden der Staten-Generaal horen de troonrede aan, prijzen of kritiseren de begrotingsstukken, lossen bij de 'algemene beschouwingen' schoten voor de boeg waardoor bijvoorbeeld het dekkingsplan van de regering met enige tientallen of honderden miljoenen gewijzigd wordt en forceren soms bij de behandeling van begrotingshoofdstukken nog een enkele verschuiving. Het effect van de Kamerbehandeling op de uiteindelijke begroting is, wat de bedragen betreft, marginaal. Feitelijk verschuivingen in de cijfers later, te beginnen met de voorjaarsnota, voordoen door ontwikkelingen van buiten af zijn doorgaans veel en veel groter dan wat er via de maandenlange politieke debatten wordt gewijzigd. Men kent de voorbeelden: Er wordt heftig gestreden over een beperkt bedrag voor steun aan een scheepswerf of aan rechtshulp, terwijl een wijziging in de dollarkoers de begrote gasbaten met honderden miljoenen verandert.

Het is ook niet moeilijk een hele reeks van factoren op te noemen, die de betrekkelijk geringe invloed van 'politiek Den Haag' op de begroting zouden verklaren. Ik noem er enkele; het omvangrijke, en toch feitelijk als één machinerie functionerende overheidsapparaat, waarin elke ingreep een veelheid aan gevolgen meebrengt; het fijnmazige van regelingen en wetgeving en de problemen die er aan iedere bijstelling daarvan vastzitten; de lange duur en de veelheid van bemoeienissen die tekenend zijn voor begrotingsvoorbereiding; het, althans deels, meerjarige karakter daarvan.

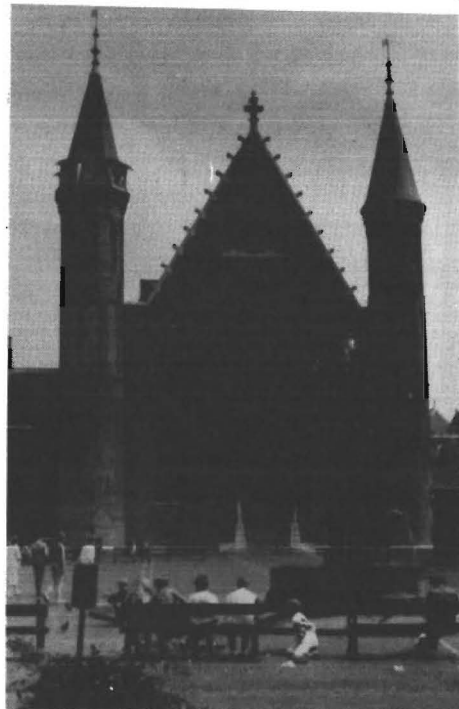
Daar valt nog wat aan toe te voegen: In de eerste plaats de economische conjunctuur zelf en de economische vooruitzichten op

langere termijn. Dan is er de invloed die internationale afspraken over de begrotingsopzet, in EEG en OESO, uitoefenen. En niet in de laatste plaats is daar nog de invloed van belangrijke maatschappelijke contingenten, die direct te maken hebben met wijzigingen en soms al in een vroeg stadium druk uitoefenen op gedachten in een bepaalde richting.

Wie dan ook de invloed van 'de politiek' vooral ziet als het effect van de politieke debatten over een rijksbegroting op die rijksbegroting, heeft gelijk als hij of zij dat uiterst beperkt noemt. De fout in de redenering is, dat men in dat geval het begrip 'politiek' te eng opvat.

De miljoenen-nota, die in de openbare debatten geen stuk is waarover gestemd wordt maar een uiteenzetting van een te voeren beleid, is een puur politiek stuk. Ze is de vorm van het regeer-compromis op een bepaald moment, waarvan de hoofdbestanddelen in een politiek overleg binnen het kabinet en tussen kabinetsleden en regeringsfracties tot stand zijn gekomen. Allerlei zaken waarin regeringsfracties zeggen zich te kunnen vinden, zijn met hen samen bekokstoofd.

Een belangrijk element in de miljoenen-nota is de beoordeling van economische en financiële feiten. Maar die beoordeling is in sterke mate een politieke. Elk accent, elke groepering van feiten of vooruitzichten wordt met een politieke pen geformuleerd. Men moet zich bovendien, wat een beleid betreft, niet blind staren op wat óp een moment óver dat moment gezegd wordt. Veelal zal men het ene jaar in de cijfer-opstelling ontwikkelingen vinden, waar een vorig jaar op is aangedrongen. Het stelselmatige streven van de VVD en van op z'n minst een deel van het CDA om de sociale verzekeringen te kortwieken begint eerst nu volledig in de regeringspolitiek door te werken. Is men eenmaal zo ver,



dan worden min of meer objectieve feiten met een politieke hand zodanig gegroepeerd en gekleurd, dat ze de politieke stellingname lijken te onderbouwen.

Mutatis mutandis geldt het zelfde voor de andere door mij genoemde, schijnbaar buiten 'de politiek' omwerkende factoren. Al is groei van overheidsbemoeienis met het maatschappelijk gebeuren, over een tijdspanne van tientallen jaren gezien, een objectief feit - de mate waarin, de richting en de wijze waarop zijn politiek bepaald. Ook niet in-grijpen is politiek.

Soms worden door politieke ministers begrippen ingevoerd die handvaten voor beheersing zouden moeten geven. We hebben Zijlstra's norm voor de structurele begrotingsgroei gehad, Duisenbergs inverdien-effecten en Andriessens onder-uitputting. Dat die begrippen na korte of lange tijd onbruikbaar werden wil nog niet zeggen dat daarmee de politieke verantwoordelijkheden hun einde vonden.

Het zelfde geldt voor de internationale kaders als EEG en OESO. Ook die zijn het gevolg van politieke besluiten en inpassing daarin is steeds opnieuw een politieke stellingname.

Het hele gebeuren, waarvan miljoenen-nota en rijksbegroting op een bepaald moment de vorm zijn, is er een waarin politieke beslissingen of niet-beslissingen een rol spelen. 'De politiek' is volledig verantwoordelijk - en, omdat politiek iets is waaraan niemand zich onttrekken kan, niemand heeft het recht te zeggen dat hij of zij geen verantwoordelijkheid draagt. De omvang verschilt, niet de substantie.



M. Bakker

foto: De Waarheid

M. Bakker

# "Geld doet er wel degelijk toe"

De Nederlandsche Bank heeft, als Centrale Bank in ons land een eigen taak op monetair terrein. In het onderstaande zal in kort bestek aandacht worden geschonken aan de doeleinden van het in Nederland gevoerde monetaire beleid, aan de rol van de Bank daarbij en aan de huidige monetaire situatie.

## 1. Doeleinden van het Monetaire beleid

Het monetaire beleid is één van de onderdelen van het economische beleid en dient in nauwe samenhang met de andere beleidsterreinen zoals het begrotingsbeleid en het inkomensbeleid te worden gevoerd. De specifieke taak van het monetaire beleid is het bewaken van de interne en externe geldwaarde. Beide aspecten kunnen niet los van elkaar worden gezien: de wisselkoersontwikkeling bepaalt de mate waarin de buitenlandse inflatie in het binnenland doorwerkt. Voor wat betreft de geldvoorziening is het beleid er op gericht vanuit de monetaire sfeer geen versturende werking op de economische ontwikkeling uit te oefenen, maar zo nodig wel bij te dragen tot evenwichtsherstel. Daartoe wordt invloed uitgeoefend op de relatie tussen de liquiditeitsmassa en het nationale inkomen (de zogenaamde liquiditeitsquote), vooral om invloed uit te oefenen op de lange rente. Gegeven de grote mate van vrijheid in het internationale betalingsverkeer ligt het aangrijpingspunt van het op de geldvoorziening gerichte beleid bij de geldcreatie die in het binnenland plaatsvindt. De invloed daarvan op de lange rente is intussen van belang voor het kapitaalverkeer met het buitenland en daarmee voor de uitkomst van de totale rekening van de betalingsbalans en de wisselkoers. Voor de beheersing van de binnenlandse geldschepping wordt in Nederland gebruik gemaakt van een systeem van plafonnering. Dit heeft als belangrijk voordeel dat het korte rente-instrument in dienst kan worden gesteld van de beheersing op korte termijn van de wisselkoers.

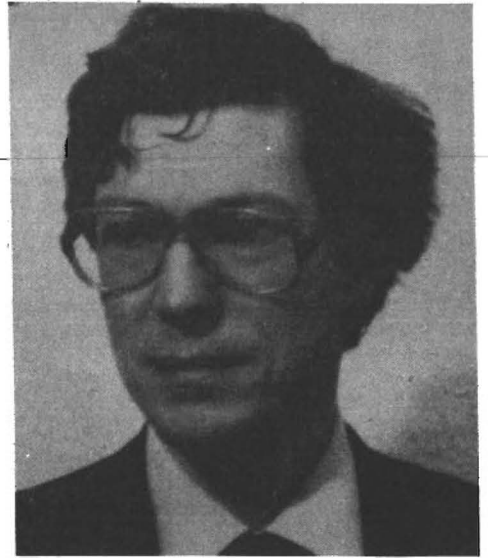
Het Nederlandse wisselkoersbeleid is, zoals past bij onze kleine, open, economie, gericht op stabiele koersverhoudingen met onze belangrijkste handelspartners. Nederland neemt daarom deel aan het wisselkoersarrangement van het Europese Monetaire Stelsel (EMS), dat wordt gedomineerd door de Duitse mark. Deze belgidskeuze impliceert dat in beginsel de mogelijkheid wordt opgegeven de kosten- en prijsverhoudingen met het buitenland via wisselkoerswijzigingen aan te passen en noodzaakt dus tot een passende, d.w.z. globaal met die in Duitsland overeenstemmende, binnenlandse beleidsdiscipline en wel voor het gehele macro-economische beleid. Naar de mate waarin andere instrumenten van economisch beleid tekort schieten brengt het gevoerde wisselkoersbeleid mee dat de invloed van het monetaire beleid sterker zal moeten zijn. Het met de Bondsrepubliek benodigde rentverschil wordt dan groter.

Naast de relatieve ontwikkeling van fundamentele economische grootheden spelen vertrouwensfactoren op de wisselmarkten een cruciale rol: een land waarvan het eco-

nomische beleid vertrouwen wekt zal worden beloond met de mogelijkheid binnenlands relatief lage rentestanden door te voeren, zonder dat de wisselkoers behoeft af te glijden. Maatregelen die het vertrouwen schaden kunnen daarentegen tot een belangrijke stijging van het renteniveau noodzakelijk maken. Met het oog op deze samenhangen komt grote waarde toe aan gezonde overheidsfinanciën en aan een monetaire neutrale financieringswijze van het overheidstekort. Eveneens in dit kader is handhaving van een solide positie van de gulden ten opzichte van de Duitse mark in het EMS van belang. Het zoveel mogelijk koppelen van onze wisselkoers aan de Duitse mark laat intussen de effectieve koersontwikkeling, d.w.z. de gewogen koersontwikkeling tegenover alle andere valuta's te zamen, nog onbepaald. Deze is afhankelijk van de Duitse (rente)beleidsreacties op fluctuaties in de dollarkoers en voorts van het koersbeloop van andere valuta's. Voor zover nominale koersontwikkelingen een uitvloeisel zijn van verschillen in inflatietempi laten deze de onderlinge concurrentieposities onverlet.

## 2. Rol van de Bank

De monetaire taak van de Bank, zoals vastgelegd in de Bankwet, is het reguleren van de geldwaarde op zodanige wijze als voor de welvaart van het land het meest dienstig is en daarbij die waarde zo veel mogelijk te stabiliseren. De Wet Toezicht Kredietwezen geeft de Bank uitgebreide bevoegdheden de kredietinstellingen aan regelingen te onderwerpen wanneer zij tekenen ziet die de uitvoering van haar in de Bankwet vastgelegde taak in gevaar zouden kunnen brengen. Deze bevoegdheid is een stok achter de deur: de wet schrijft ook voor dat de Bank eerst moet trachten met de representatieve organisaties in overleg tot overeenstemming over maatregelen te komen. Dergelijke maatregelen plegen veelal de vorm aan te nemen van grenzen die worden gesteld aan de geldschepping door het bankwezen. Beperkt wordt dan niet de kredietverlening maar alleen de mate waarin de banken tegenover de kredietverlening géén lange, monetaire niet relevante, verplichtingen aantrekken. Naast de geldcreatie door de banken is de wijze waarop het begrotingstekort van de overheid wordt gefinancierd mede bepalend voor de omvang van de binnenlandse geldschepping. Hier ligt dus, naast de afstemming van het monetaire beleid binnen het algemene macro-economisch beleid, een specifiek coördinatiepunt tussen Bank en Regering. Voor wat betreft het wisselkoersbeleid worden beslissingen terzake van de hoogte van de spilkoers binnen het EMS-na advies van de Bank- door de Regering genomen. De Bank heeft hier tot taak de koers van de gul-



G.P.J. Hogeweg

den binnen de door het EMS voorgeschreven fluctuatiemarge te houden. Op korte termijn kan de Bank de wisselkoers beïnvloeden door interventies en door variaties in het niveau van de korte rente die zij, middels haar discountarieven en geldmarktbeleid vrij nauwkeurig kan beïnvloeden. Op lange termijn vergt wisselkoershandhaving een evenwichtige betalingbalans. Het beleid ten aanzien van de liquiditeitsontwikkeling in de economie kan daaraan bijdragen.

Coördinatie tussen het beleid van Regering en Bank wordt bereid in zeer regelmatig overleg tussen Bankpresident en de Minister van Financiën en in veelvuldig contact tussen medewerkers van Bank en Ministerie. Voor het geval overeenstemming in overleg niet mogelijk zou blijken -hetgeen nog nooit is voorgekomen- voorziet de wet in een aanwijzingsrecht van de Minister van Financiën aan de Bank. Dit is echter een zeer zware procedure. Een en ander is zo geregeld om enerzijds de onafhankelijke oordeelvorming en beleidsuitoefening van de Centrale Bank te garanderen en anderzijds de in ons democratisch bestel passende eindverantwoordelijkheid van de Regering inhoud te geven.

## 3. Recente monetaire ontwikkelingen

Kenmerkend voor de huidige economische situatie is het samengaan van hoge financieringstekorten van de overheid en grote overschotten op de lopende rekening van de betalingsbalans. De grote besparingsoverschotten van de private sector worden daarbij niet volledig op de kapitaalmarkt aangeboden, doordat het bedrijfsleven in de huidige conjunctuurfase -bij een geringe kredietvraag- veel afschrijvingsgelden in liquide vorm accumuleert, in afwachting van nieuwe investeringen. Dit leidt er toe dat de grote financieringsbehoefte van de overheid, die volledig op de kapitaalmarkt wordt gedekt, druk uitoefent op de kapitaalmarkt. Het lopende overschot wordt slechts ten dele door kapitaalexport gecompenseerd zodat per saldo liquiditeiten uit het buitenland toevloeien.

Anderzijds oefent de financieringsbehoefte van de overheid in het binnenland langs indirecte weg wél een forse opwaartse druk uit op het monetaire expansietempo: aankopen van obligaties door particulieren gaan ten koste van de bij de banken aangehouden spaargelden terwijl ook de banken zelf, geconfronteerd met een geringe kredietvraag van de kant van het bedrijfsleven, hun portefeuille overheidspapier sterk hebben uitgebreid. De groei van de liquiditeitsmassa gaat door een en ander toch ver uit boven die van het nationale inkomen. In 1982 is de liquiditeitsquote met 2 punten opgelopen; een verdere quote stijging heeft zich voorgedaan in de eerste maanden van 1983.

De ruime liquiditeitsontwikkeling is tot dusver aanvaard vanwege de conjunctureel grote liquiditeitsvraag van het bedrijfsleven. De monetaire betalingsbalansoverschotten hebben bijgedragen tot een sterke positie van de gulden in het EMS waardoor maximaal kon worden geprofiteerd van de mogelijkheden tot rentedaling die zich internationaal voordeden. Aldus droeg het monetaire beleid er toe bij de financiële lasten voor bedrijven en overheid zoveel mogelijk te verlichten. De rentedaling is in Nederland relatief groot geweest. Ten opzichte van het prijsstijgingstempo is de rente echter, net als in andere landen die relatief succesvol zijn geweest in de inflatiebestrijding, hoog gebleven. Dit kan niet los worden gezien van de invloed van het hoge renteniveau in de Verenigde Staten dat zich ook in ons land doet gevoelen.



Op de lange duur leidt intussen een snelle stijging van de liquiditeitsquote, zeker wanneer die in mindere mate een conjuncturele rechtvaardiging zou krijgen, tot toenemende risico's dat bij een economisch herstel een hernieuwde inflatoire ontwikkeling op zou

treden. Bovendien kan zo'n ontwikkeling, vooral omdat deze bij ons sneller verloopt dan in andere landen negatieve vertrouwen-effecten ten aanzien van onze wisselkoersontwikkeling te weegbrengen. Een dergelijke ontwikkeling zou ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor het Nederlandse renteniveau, omdat de omvang van potentiële rentegevoelige kapitaalbewegingen in vergelijking met onze binnenlandse financiële markten zeer groot is. Vanuit beide invalshoeken bekeken 'doet geld er wel degelijk toe'. Het ziet er dan ook naar uit dat in de monetaire sfeer de mogelijkheden tot verdere rentedaling, geleidelijk aan zijn opgebruikt. Bij grote verdergaande monetaire verruiming zal veeleer een gevaar van rentestijging gaan optreden vanwege een bij beleggers optredende vrees voor de inflatoire risico's die nu eenmaal in zeer ruime monetaire verhoudingen liggen besloten. Een verdere rentedaling zal slechts mogelijk zijn wanneer het financieringssterkort van de overheid daalt en/of wanneer door een daling van de rente in de Verenigde Staten het hele internationale renteniveau zou kunnen worden verlaagd.

G.P.J. Hogeweg

G.P.J. Hogeweg schreef dit stuk op verzoek van Rostra en deed dat op persoonlijke titel.

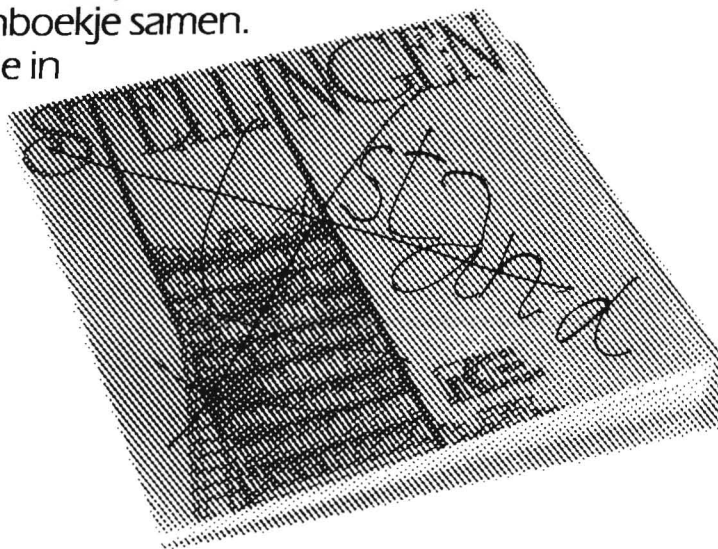
# 'N PAAR STELLINGEN VAN DE MEEST GEPROMOVEERDE DRUKKER

Krips Repro – drukker van de meeste proefschriften in Nederland – stelde een aardig stellingenboekje samen. U ontvangt het als u uw dissertatie in productie geeft bij Krips Repro.

Bel voor informatie met de afdeling Dissertaties.



Kaapweg 6, 7944 HV Meppel  
Postbus 106, 7940 AC Meppel  
telefoon 05220-53731



# Wetenschap op straat

Een veel gehoorde klacht betreffende 'De Wetenschap' is dat het een ivoren toren bezigheid is. Veel mensen en instanties hebben geprobeerd en proberen nog steeds om de Wetenschap uit die toren te lokken. De Wetenschapswinkel (WEWI) is één van die instanties. In onderstaand artikel behandelt de auteur, een wewi medewerker, wat de winkel is en hoe wij economen onze wetenschap op straat kunnen brengen.

## De Wetenschapswinkel en vragen van haar klanten

De Wetenschapswinkel van de Universiteit van Amsterdam bemiddelt bij vragen tussen klanten en de universiteit. Niet iedereen kan klant worden bij de Wetenschapswinkel. Klant kunnen worden:

- zij die niet in staat zijn zelf onderzoek te bekostigen
- zij die geen commerciële oogmerken hebben
- zij die in staat zijn met de resultaten van het onderzoek verbetering aan te brengen in hun positie.

Dit betekent een grote variëteit aan klanten, zo heeft de Wetenschapswinkel vragen van bedrijfsledengroepen, buurt- huurders- en verkeersactiegroepen, milieugroepen, vrouwengroepen, enzovoort.

Deze klanten hebben vragen die liggen op het gebied van het milieu, arbeid en gezondheid, volksgezondheid, volkshuisvesting, bedrijfsorganisatie, economie, werkgelegenheid,.....enz.

De vragen variëren van kleine vragen die door een advies van een medewerk(st)er beantwoord kunnen worden tot zeer uitgebreide achtergrondvragen die langerlopend onderzoek vergen.

De Wetenschapswinkel stuurt de vragen niet alleen naar medewerk(st)ers van de Universiteit, maar ook naar studenten. Als student kan je in je studie soms met een eigen onderwerp (Bijvoorbeeld via de Wetenschapswinkel) komen en daar een kandidaats- of doktoraalscriptie over schrijven, of om aan een vrije puntenverplichting te voldoen.

Ook bij economie zijn er enkele momenten in de studie waarin je zelf mag kiezen wat je gaat doen, namelijk de kandidaatspaper, de doktoraalscriptie en zes vrije studiepunten in de doktoraalfase.

Daarnaast bestaat er de mogelijkheid in plaats van één van de vijf hoofdvakken een stage te doen (bespreek dit met de stagecommissie).

Soms is het mogelijk bij klanten van de Wetenschapswinkel een stage te doen.

Een voorbeeld van een vraag die door economiestudenten is opgepakt.

Naar aanleiding van een verzoek van de P.S.P. jongerengroepen om financiële onderbouwing van een basisinkomenidee, waarbij iedereen f 1000,- per maand ontvangt vanaf zijn/haar 16e verjaardag, hebben Th. Lieverse en H. Kreulen in het kader van een kandidaatspaper uitgezocht welke gevolgen dit zou hebben voor inkomensverdeling en belastingdruk in Nederland. Er is een overzicht gemaakt van de heersende meningen en de voor en tegens van zo'n basisinkomen en er

worden aan de hand van de uitkomsten van het cijfermateriaal enige ideeën gegeven over de richting van diverse effecten. Al het cijfermateriaal is herleid tot 1977 omdat voor dat jaar de meest complete gegevens beschikbaar waren. Er is afgezien van wijzigingen in de gedragingen van de partijen die deelnemen aan het productieproces, en van verregaande wijzigingen in de productiestructuren. Het voorstel van de onderzoekers komt uit op een lager besteedbaar basisinkomen dan het PSP voorstel. Daardoor wordt de prikkel tot werken behouden en dit is nodig om het systeem te bekostigen. De financiering moet gefaseerd worden ingevoerd en moet niet alleen plaatsvinden via loon- en inkomstenbelasting maar ook b.v. via het zelf betalen voor overheidsvoorzieningen die nu gratis zijn of beneden de kostprijs. Deze paper wordt door de P.S.P. jongeren als intern discussiestuk gebruikt.

## Vragen van klanten

Hieronder staan een aantal vragen van klanten waarvoor de Wetenschapswinkel momenteel nog studenten en medewerk(st)ers zoekt.

Als je geïnteresseerd bent in één van de vragen neem dan contact op met de Wetenschapswinkel. De bemiddelaar van de vraag kan je vaak nog meer informatie geven. Het is overigens vaak niet zo dat je verplicht bent de hele vraag te onderzoeken (omdat dit niet binnen je competentie ligt of omdat de beantwoording van de vraag teveel tijd vergt). In overleg met de klant wordt uiteindelijk de precieze onderzoeksvraag geformuleerd.



Vragen van de vrouwenbond

Deze vragen worden bemiddeld door de vrouwengroep van de Wetenschapswinkel. Zij zoeken voor deze vragen studentes en medewerksters.

Verschuiving van betaalde arbeid naar onbetaalde arbeid.

1. Er is sprake van een verschuiving van betaalde arbeid naar onbetaalde arbeid en van een toename van vrijwilligerswerk. Vaak worden vrouwen ingeschakeld om werk, wat tot voor kort betaald werd nu onbetaald te gaan doen.

Dit vrijwilligerswerk ligt in het verlengde van huishoudelijke arbeid, bijvoorbeeld meewerken in peuterspeelzalen, kinderdagverblijven.

De Vrouwenbond is van mening, dat alle vrouwen recht hebben op betaald werk en niet mogen worden afgescheept met vrijwilligerswerk.

Onderzoek zou gedaan moeten worden naar de toename van vrijwilligerswerk in verschillende sectoren en de gevolgen daarvan voor de inhoud van het werk.

Te denken valt aan ontwikkelingen in de volgende sectoren:

- ziekenhuizen: vrouwen die in ziekenhuizen patiënten rondrijden, winkeltjes beheren, fruit schoonmaken, bloemen verzorgen, enz.
  - onderwijs: steeds meer moeders doen mee met ouderparticipatie, begeleiden van buitenbeentjes, huiswerkklassen, enz.
- Tegelijkertijd neemt de werkloosheid onder onderwijzend personeel steeds meer toe.

De Vrouwenbond wil door middel van onderzoek ook antwoord krijgen op de vraag: wat is een goed vrijwilligersbeleid, gezien vanuit de positie van de vrijwilligers?

Onder andere zou onderzoek gedaan moeten worden naar het beleid op dit punt van de overheid en instanties als de Werkwinkel.

2. Vrouwen en huishoudelijk werk.

Onderzoek zou gedaan moeten worden naar de invloed van de daling van de koopkracht en de bezuinigingen op de kollektieven voorzieningen, op het leven en werken van vrouwen thuis, op hun huishoudelijke en verzorgende taken.

3. Vrouwen en ploegendienst

Steeds meer mannen en vrouwen werken in ploegdiensten. Het feit dat mannen in ploegdiensten werken heeft gevolgen voor het leven en werken van huisvrouwen;

- het is de taak van de huisvrouw om de diverse levensritmes op elkaar af te stemmen.
- onder druk van de omstandigheden krijgen vrouwen last van slapeloosheid, rusteloosheid enz. waardoor vrouwen overgaan op (overmatig) medicijngebruik.
- vrouwen hebben in een dergelijke situatie te weinig mogelijkheden om een eigen leven te leiden.

De Vrouwenbond vindt, dat bij onderhandelingen over ploegenarbeid de belangen van vrouwen betrokken moeten worden. De Vrouwenbond is met name geïnteresseerd in onderzoek naar:

- de voor- en nadelen van de 5-ploegendienst voor vrouwen thuis.
- mogelijke vrouwvriendelijke roosters.

#### 4. Vrouwen en uitkeringsgerechtigden.

Onderzoek zou gedaan moet worden naar het leven en werken van vrouwen die zorgen voor man en/of kinderen, die werkloos zijn, die in de WAO lopen, vrouwen van uitkeringsgerechtigden.

Vragen die de vrouwenbond heeft zijn:

- hoe kan de herverdeling van onbetaalde arbeid bevorderd worden?
- hoe kunnen de mogelijkheden voor vrouwen om een eigen leven te leiden ver groot worden?

#### 5. Vrouwen en thuiswerk

Er is sprake van een toename van de hoeveelheid thuiswerk, gedaan door vrouwen. Steeds meer vrouwen verdienen geld met het doen van thuiswerk. Talloze vormen van thuiswerk bestaan: van garnalen pellen tot het tikken van enveloppen. Vrouwen die dit werk doen krijgen vaak een te lage beloning en vallen buiten de sociale verzekeringsregelingen. Onderzoek zou gedaan moeten worden:

- naar de omvang van de thuisarbeid, door met name het opsporen van de werkgevers in de thuiswerkindustrie.

- naar de specifieke positie van buitenlandse vrouwen ten aanzien van thuiswerk.

#### 6. Werkgelegenheid/werkloosheid van vrouwen.

De toegang die vrouwen hebben tot de arbeidsmarkt wordt onder invloed van de economische recessie weer beperkter: het zijn in toenemende mate de slecht betaalde, gemakkelijk afstootbare banen met een slechte of geen rechtspositie, die vrouwen kunnen bezetten.

Veel vrouwen laten zich niet eens meer registreren als werkzoekende, omdat ze toch geen recht hebben op een uitkering en/of omdat er toch geen werk voor ze is. Er is een grote verborgen werkloosheid.

Onderzoek zou gedaan moeten worden naar:

- 1 de omvang van de marginalisering van vrouwenarbeid, zoals:
  - de toename van alphahulpen
  - de toename van afroepkontrakten
  - de toename van deeltijdarbeid van vrouwen.
- 2 de vraag hoe de verborgen werkloosheid van vrouwen zichtbaar gemaakt kan worden. Wat kunnen vrouwen daartoe ondernemen en welke maatregelen rond de inschrijving op arbeidsburo's zijn noodzakelijk.
- 3 welke maatregelen getroffen zouden kunnen worden om vrouwen meer kans op de arbeidsmarkt te geven.

Vragen van het N.V.V.-jongerencontact.

#### 1. Wat is het effect van:

- a) arbeidstijdverkorting voor jongeren.
- b) inname van arbeidsplaatsen van ouderen door jongeren op de loonsom van bedrijven en het inverdienden van uitkeringen (bij algemene arbeidstijdverkorting en vervroegde uittreding).

Ze hebben vooral behoefte aan informatie op meso-niveau.

2. Is er onder jongeren behoefte aan deeltijdbanen (20 tot 32 uur) en door welke factoren wordt dit bepaald. Kan combinatie deeltijdloon-uitkering keuze positief beïnvloeden. Is dit verschil in behoefte afhankelijk van opleidingsniveau en te verwachten loon in deeltijd baan.

3. In hoeverre en op welke wijze zijn in geval van arbeidstijdverkorting de vrij gekozen arbeidsplaatsen opge vuld. Zijn daar speciale regelingen voor ontworpen en wordt rekening gehouden met bepaalde groepen werk nemers.

(Evt. zou een vergelijking gemaakt kunnen worden met de invoering van de vrije zaterdag in de jaren '60).

Vraag van de Bond van Beeldende Kunstenaars (B.B.K.)

Wat zijn de effecten van de overheidsbezuinigingen ten aanzien van de B.K.R. op de overheidsfinanciën (van de staat en de gemeente) en de werkgelegenheid (van de middelgrote en kleine toeleveringsbedrijven) en de inkomenspositie van de beelden kunstenaar.

Regelmatig krijgt de Wetenschapswinkel nieuwe vragen. Mocht je hierboven niets van je gading vinden, kom dan over enige tijd eens langs. Wellicht ligt er dan een vraag waaraan jij wil werken.

Ons adres is:  
**Wetenschapswinkel**  
**Herengracht 530**  
**Amsterdam**  
**tel.: 525 4777**

#### vervolg van blz. 6

eindconclusies wordt benadrukt dat zo'n analyse belangrijk kan zijn als één van de instrumenten ter beoordeling van de beleidsalternatieven op het terrein sociaal beleid. Centraal in de conclusies voor het sociaal beleid staat een aanbeveling tot aanpassing: een aanpassing van de ziekenhuisorganisatie in een richting die meer tegemoet komt aan de veranderende eisen die de maatschappij stelt, om het verloop van het personeel tegen te gaan. De kwaliteit van de zorg, die lijdt onder het verloop, én de hoge kosten van verloop moeten de leiding hierbij voor ogen staan.

#### Actualiteit

Aan het slot van deze bespreking een uitstapje naar de actualiteit. Ondanks het feit dat het onderzoek in maart 1983 is verschenen heb ik het vermoeden dat het nu al niet actueel genoeg is. De algemene grote werkloosheid beïnvloedt mijns inziens het verloop onder verpleegkundigen en dientengevolge ook de richting waarin de leiding van ziekenhuizen hierop reageren. Een invloed die zeer nauw verbonden is met het onderwerp van de besproken studie.

De ruimere werkgelegenheid in een nog vrij

recent verleden - niet te vergeten via de uitzendbureaus - maakten het mogelijk voor veel verpleegkundigen hun onvrede met het werk op verschillende manieren te ontvluchten. Het was zeker niet ongewoon, wanneer conflicten op het werk onoplosbaar bleken, ontslag te nemen met het idee ergens ooit wel weer aan de slag te komen; lange vakanties, onregelmatig werken via uitzendbureaus, freelance of op part-time basis werken waren oplossingen die maakten dat de organisatie je minder deprimeerde.

Wanneer de opleidingstijd afgelopen was en het leerlingcontract beëindigd vertrokken de gediplomeerd verpleegkundigen vaak en masse uit het ziekenhuis. Verandering van werkkring, of zelfs van beroep, leek een grotere arbeidsatisfactie te beloven. Nu is het verplicht ontslag na de opleiding haast een publiek schandaal en leerlingenraden pleiten voor werkgelegenheid in het opleidingsziekenhuis. Een voorbeeld hoe dit op het moment in een amsterdams ziekenhuis wordt opgelost: leerlingen kunnen eventueel na hun opleiding blijven werken maar niet op de afdeling naar keuze. De leiding van het ziekenhuis bepaalt waar ze mensen nodig heeft en wens komen misschien 'later' aan de orde.

Voor werk waar zoveel menselijke inzet bij komt kijken is dit een groot probleem. Uit gesprekken met verpleegkundigen blijkt dat een grote onvrede, die vroeger aanleiding voor vertrek was, op het moment tot berusting leidt.

De leiding in dit ziekenhuis heeft zich uitstekend aangepast aan de veranderende omstandigheden met als resultaat: het in gevaar brengen van de kwaliteit van de zorg en het uitblijven van fundamentele verbetering van het sociaal beleid. Om in deze sombere sfeer te blijven: waarschijnlijk minder verloop maar meer ziekteverzuim onder het personeel. Beter maken wordt ziek zijn; en ziek zijn was juist te duur....

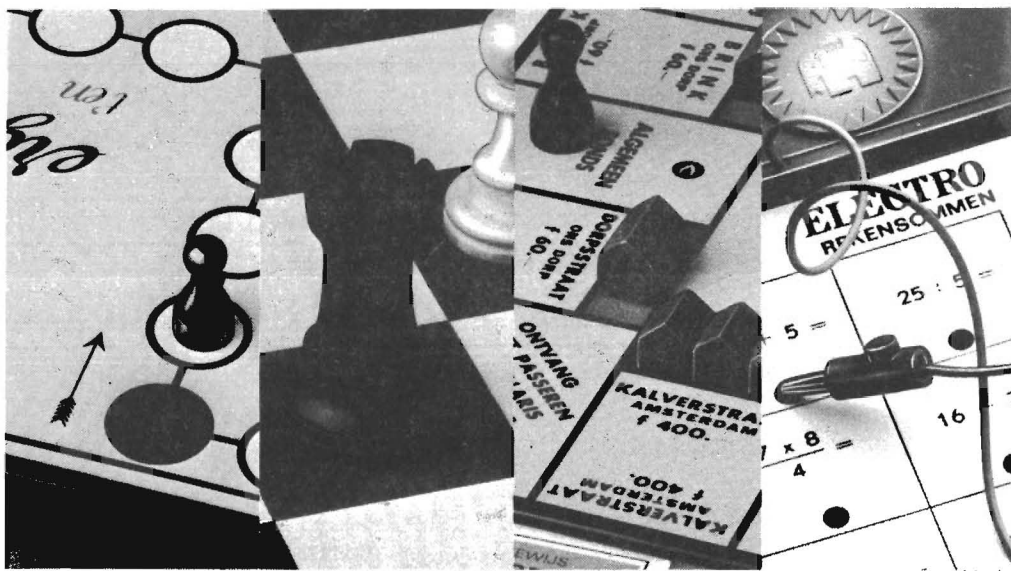
JJS



Research Memorandum 8308  
 Sociaal beleid in de intramurale gezondheidszorg en het verloop onder verpleegkundigen, Iris de Veer en Ger Visbeen.

# IT'S ALL IN THE GAME

Geen spel of het verlangt bepaalde vaardigheden en kwaliteiten.  
Strategisch inzicht en een vooruitziende blik bij het schaakspel.  
Slagvaardig kunnen beslissen in zaken bij Monopoly.  
Deskundig afwegen van diverse mogelijkheden bij Electro.  
Veerkrachtig terugkomen na een tegenslag bij Mens-erger-je-niet.  
Bundel deze spelen, en het dagelijkse werk in commerciële functies  
bij de Koninklijke/Shell Groep is omschreven. Werken met de  
wereld als speelbord en de energievoorziening als inzet.



wettig ged. Jumbo

wettig ged. Jumbo

**Spil in het oliespel.** Werken in de commerciële functies is met recht midden in het totale in- en verkoopgebeuren op de wereldoliemarkt staan. Zorgen voor een ongestoorde en verantwoorde energielevering naar de eindgebruikers. Beslissingen nemen over de commerciële haalbaarheid van nieuwe exploitaties of nieuwe energiebronnen.

**Werken in steeds nieuwe situaties.** De veranderingen in de energiewereld voltrekken zich snel. Daarom is slagvaardig en alert reageren nodig. En de goede oplossing kiezen binnen het complexe oliegebeuren is een noodzaak voor zakelijk succes. Hiervoor moet men van alle oliemarkten thuis zijn, wat soms letterlijk tot in de uithoeken van de wereld voert.

**Uitdaging die spelbeheersing vraagt.** Werk met zoveel uitdaging in zich verlangt een team van eersteklas spelers.

Alert, slagvaardig en intelligent. Werk waarvoor wij jonge academici zoeken van economische of juridische faculteiten, maar ook uit technische en andere disciplines. Mannen en vrouwen met de juiste spelkwaliteiten die goed voorbereid op weg gaan naar een uitstekende job met alle carrièrekansen. Want ook dat is "All in the game".

**Bezit u die spelkwaliteiten?** Ziet u in uzelf de commerciële "speler" die we hier geschetst hebben? Dan willen we graag met u praten. De eerste zet daartoe is eenvoudig. Voor verdere informatie, voor toezending van de brochure "Uw toekomst bij Shell" en voor het aanvragen van een sollicitatieformulier kunt u schrijven aan Shell Internationale Petroleum Maatschappij B.V., t.a.v. Mw. H.W. Dijkhuizen, afd. PNEH, Postbus 162, 2501 AN Den Haag.  
U kunt ook bellen: telefoon 070-772226.



**Shell Internationale Petroleum  
Maatschappij BV**  
Carel van Bylandtlaan 30, Den Haag

**Shell, steeds  
een zet vóór!**



# S.E.F. informatie

De afkorting S.E.F. staat voor studievereniging economische fakulteit. De S.E.F. houdt zich in de huidige vorm vooral bezig met het 'behartigen van materiële belangen van haar leden'. Dit vindt gestalte in een bonte verzameling van activiteiten die we veelal onderverdelen in de volgende drie groepen: contact-, studie- en service activiteiten.

Ik zal de volgende activiteiten hier de revue laten passeren.

## Boeken en syllabi

De meest bekende en belangrijkste service die de SEF haar leden biedt is de verkoop van verplichte boeken met 10% korting. De syllabi zijn eveneens bij de SEF-balie te koop. (Ook voor niet leden).

Zelfs de keuze-literatuur voor doctoraal-groot vakken wordt via intekenlijksten aangeboden. Op deze manier besparen studenten zich een heleboel geld en moeite.

## Boekenbeurs

Naast de verkoop van nieuwe boeken biedt de SEF haar leden de gelegenheid om gebruikte boeken te kopen of te verkopen. Deze doorlopende beurs werkt op de volgende eenvoudige manier: De aanbieder bepaalt zelf zijn prijs en plaatst het boek in de 'boekenbeurskast'. Na verkoop ontvangt hij/zij het bedrag via zijn bank- of girorekening. Voor precieze informatie kun je terecht bij de balie.

## Borrel

Het wekelijkse hoogtepunt op het 'Maupoleum' vormt de SEF-borrel. Iedere donderdag tussen 16.00-18.00 uur vindt deze plaats in ons 'bruine café' tegenover de SEF-kamer.

Hier kun je onder het genot van een getapt pilsje of anderzins met studenten en docenten(?) keuvelen. Uiteraard zijn de prijzen aangepast.

## Copieëren

Voor het copieëren van referaten, papers, tentamens, posters, liefdesbrieven en alle andere denkbare onzin heeft de SEF twee copieërmachines. Niet alleen A4 en A3 kunnen vermenvuldigd worden maar je kunt zelfs je Hollandse zuinigheid botvieren op de verkleiningsmogelijkheden. Daarnaast zijn er andere hulpmiddelen die je kunt gebruiken zoals: een bindapparaat, nietmachines, perforators, een typemachine enzovoort.

De kosten van het copieëren bedragen:

Lid van:	A-4 verkleinen	A-3	
SEF, VSAE	0,15	0,20	0,25
ASVS, ASVA	0,20	0,25	0,30
Niet leden	0,25	0,30	0,40

## Elpees

Een voorwaarde om te studeren is een gezellig muziekje. Maar het feit dat grammofoonplaten voor de doorsneestudent te prijzig zijn heeft de SEF gemeend hieraan wat te moeten doen. Daarom kun je als SEF-lid voor f 16,50 Nederlandse, Amerikaanse en Engelse platen bestellen. (Dit is inclusief f 5,- aanbetaling). Dubbelaars zijn te koop tegen kostprijs.

## Excursies

Het ligt in de bedoeling het komende studiejaar weer enkele excursies te organiseren naar bedrijven en instellingen. Deze excursies zullen te zijner tijd via onder andere Folia Civitatis bekend worden gemaakt.

## Feesten

Een methode om je studententijd wat te ver-aangenamen is de feesten te bezoeken die er georganiseerd worden. Ook de SEF doet mee in deze race. Dan ontmoet je tenminste andere faculteit bewoners buiten het 'Maupoleum'.

Het streven is ± drie feesten per collegejaar te organiseren. We denken daarbij aan een introductiefest, een februari-feest en een slotfeest. Dit wil niet zeggen dat je zelf geen feesten mag geven.

## Uitstapjes

In college rustige perioden fungeert de SEF als een soort reisbureau. Dit is natuurlijk een beetje overdreven. Maar zo nu en dan keert een groep studenten het 'Maupoleum' de rug toe voor een vakantieisje (b.v. zeilreizen). Deze uitstapjes worden wederom te zijner tijd bekend gemaakt.

## Vrije literatuur

In de SEF-ruimte staan twee kasten met boeken en bladen. Deze literatuur behoort niet tot het verplichte gedeelte van de stof, dus is erg interessant. Voorbeelden hiervan zijn: De miljoenennota, het verslag van De Nederlandsche Bank Tijdschrift voor Politieke Economie en andere soms wat 'kritische' literatuur. Dit alles met de gebruikelijke 10% korting. Tevens vindt men hier vaak gratis uitgaven zoals het blaadje 'Student'.

## Tentamens

Als de tentamens voor de deur staan wil iedereen altijd oude tentamens hebben. Dit is nu gemakkelijk doordat er bij de balie een map aanwezig is waarin deze verzameld zijn. Iedereen kan ze dus zonder veel moeite copieëren.

## Schrijfwaren

Gemak dient de mens, nietwaar? Hier zijn wij ook van uitgegaan en hebben daarom voor onze leden de mogelijkheid geschapen om schrijfwaren op de faculteit te kopen. Tegen scherpe prijzen verkopen we schrijfblokken, multo-mappen + inhoud, pennen, enz.

## Sport

Leden kunnen gebruik maken van de tafeltennistafel die op de begane grond staat. Hiervoor zijn batjes en balletjes te leen bij de balie.

De SEF probeert de sportiviteit van haar leden te stimuleren met behulp van regelmatig terugkerende sporttoernooien. Zo worden er, meestal in samenwerking met de VSAE (de studievereniging van de econometristen), de volgende toernooien georganiseerd: zaal- en veldvoetbal, volleybal en tafeltennis. Ook denksporten zoals bridge en schaken kunnen aan bod komen.

## Algemene Ledenvergadering

Op maandag 26 september 1983 houdt de SEF haar algemene ledenvergadering om 14.00 uur in zaal 2252.

Deze vergadering is nodig omdat we een vereniging zijn met een gekozen bestuur dat verantwoording moet afleggen aan haar leden. Ieder lid is dus bij deze uitgenodigd om de vergadering bij te wonen. De agenda en het financiële verslag zullen een week van te voren klaar liggen op de balie.

Ieder lid kan mederwerker/bestuurslid worden en is ook altijd van harte welkom. Goede ideeën worden ook altijd op prijs gesteld.

Mocht je opmerkingen of bijdragen hebben kom dan naar de borrel alwaar je in een informele sfeer hierover kunt praten. Ook eventuele klachten kun je hier kwijt.

Noot: alle genoemde prijzen en activiteiten zijn onder voorbehoud.

Erwin Huijboom, secretaris SEF

kamer 2368  
Jodenbreestraat 23  
1011 NH Amsterdam  
Tel. 020-5254024

## Openingstijden

Maandag	11.00-15.00 uur 18.30-20.30 uur
Dinsdag	11.00-15.00 uur
Woensdag	11.00-15.00 uur
Donderdag	11.00-15.00 uur 18.30-20.30 uur
Vrijdag	11.00-15.00 uur

De lidmaatschaps-contributie bedraagt f 7,50 in het collegejaar 83/84.

## Oproep

Elk jaar verschijnt er op deze faculteit naast ROSTRA ook een eerstejaarskrant, een krant van en voor eerstejaars studenten.

Zo verschenen er reeds Keerpunt Tachtich (80-81), 81 PK (81-82) en Zelfbediening (82-83). Wat komt er dit jaar?

Wanneer er schrijflustige eerstejaars zijn die aan zo'n blad willen werken, dan kunnen zij een briefje met naam en adres achterlaten bij de SEF in het postvakje 'Eerstejaarskrant'. Iemand van de oude redactie zal dan een eerste vergadering uitschrijven, voor de rest zoeken jullie het zelf maar uit.

**Er is geld, er is ruimte...waar blijven de mensen?**

# De ondernemende student van vandaag is de Unilever manager van morgen.

## Als Bedrijfseconoom bijvoorbeeld.

Unilever is een zeer gevarieerd bedrijf met een sterk doorgevoerd decentralisatiebeleid. Dat geeft ruimte aan management op verschillend gebied in relatief kleine werkmaatschappijen met een grote mate van autonomie.

Bedrijven die in omvang uiteenlopen van 20 tot 2000 medewerkers en naar aard te onderscheiden zijn in bijvoorbeeld massaproductiebedrijven, consumer-marketingbedrijven, transport-ondernemingen, researchlaboratoria, adviesbureaus, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen.

Er heerst een dynamisch, soepel ondernemersklimaat, met voor u levendig en afwisselend werk en een snel groeiende zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

### In de Financieel-economische sector.

Veel aantrekkelijke mogelijkheden bij bedrijven als Van den Bergh & Jurgens, Calvé-De Betuwe, Unilever Vleesgroep, Unichema Chemie, Unimills, Norfolk Line en op het Unilever hoofdkantoor. Daarnaast brengt het grote aantal producten differentiatie in problemen, werkklimaat en beleid.

Als bedrijfseconoom bent u volledig betrokken bij de financiële onderbouwing en evaluatie van marketing- en verkoopplannen en adviseert u bij investeringen. U reageert op prijsmutaties van grondstoffen en informeert het overige management over de financiële consequenties van verschillende ontwikkelingen en plannen.

Verder heeft u intensief contact met andere afdelingen als inkoop, engineering, productie. Al snel levert u een bijdrage in formulering en uitvoering van het beleid.

### In Marketing

Onze producten omvatten een fors deel van het totale aantal merkartikelen in Nederland. We noemen: Becel, Blue Band, Morgen, Ola, Royco, Unox, Zwan, All, Robijn, Jif en Lux. Markt-leiders vaak, die hun weg snel vinden naar de consument.

De commerciële operatie die hiervoor nodig is, wordt echter steeds complexer. Maar daardoor ook uitdagender. Detailhandel en consument volgen kritischer dan ooit onze verrichtingen. Een hoog gekwalificeerd marketing-apparaat begeleidt de producten vanaf de fase vóór introductie tot en met de consumptie.

Heeft u een commerciële achtergrond? Dan biedt een commerciële functie aan marketing- of verkoopzijde boeiende mogelijkheden. U werkt nauw samen met o.a. produktontwikkeling, productie, markt-onderzoek, het reclamebureau en de bedrijfseconomische afdeling. Voor de financieel-economische sector

en voor marketing zoeken wij jonge bedrijfseconomen tot 28 jaar. Als u belangstelling hebt voor de eerstgenoemde sector verwachten wij van u de bereidheid de post-doctorale opleiding voor registeraccountant te volgen. Wij geven hiervoor alle faciliteiten.

### Eigen weg

Onafhankelijk van de discipline waar u wilt starten achten wij een sterke persoonlijkheid voor onze bedrijfseconomen van essentieel belang.

Een persoonlijkheid waarmee zij al in hun academische jaren uitblonken door ondernemingszin, zelfstandig denken en een brede maatschappelijke visie.

Zij bezitten het vermogen tot analyseren en het vinden van efficiënte oplossingen voor alle problemen die zich voordoen. Zij zijn bereid ook in het buitenland te werken en beschikken over teamvaardigheid, een flexibele geest, goede communicatieve eigenschappen en leidinggevende capaciteiten.

Het spreekt natuurlijk vanzelf dat wij zowel mannelijke als vrouwelijke kandidaten oproepen om te reageren.

### Alle kansen

Bij Unilever functioneert elke manager in een team dat klein genoeg is om vaardigheden snel te onderkennen en persoonlijkheid en prestaties

adequaat te beoordelen. Direct vanaf de startfunctie kan de bedrijfseconoom rekenen op een zorgvuldige begeleiding van zijn loopbaan, hetzij bij de Interne Accountantsdienst, hetzij op de bedrijfseconomische of de marketing- en verkoopafdeling van een werkmaatschappij. Begeleiding vindt plaats door training-on-the-job, door cursussen en seminars, vooral gericht op de ontwikkeling van managementcapaciteiten, door een voortdurende dialoog over ambities, kansen en persoonlijke groei op korte en lange termijn.

Dit alles om de kans van slagen zo groot mogelijk te maken en de professionele en individuele ontplooiing de aandacht te geven die ze verdienen. Het tempo van functiewisselingen in de eerste jaren is hoog en het werk gevarieerd.

### Belangstelling?

Indien u voldoet aan de hoge Unilever eisen, bestaan er ruime carrière-mogelijkheden. Heeft u interesse en beantwoordt u aan het geschetste profiel, dan willen wij graag met u kennismaken.

Richt uw sollicitatiebrief met curriculum vitae voor de financieel-economische sector aan de heer R. Staal en voor de marketing sector aan Ir. C.J. van der Graaf, Algemene Personeelzaken Nederland, Sectie Management Development, Nederlandse Unilever Bedrijven B.V., Museumpark 1, 3015 CB Rotterdam. Of bel: 010-644240 of 644256.



 **Unilever.**  
**'n Wereld van Mogelijkheden.**

# Raadsels

Rick le Roy zit voor de AktieGroep Economen in de fakulteitsraad (F.R.). Tevens is hij studentlid van het fakulteitsbestuur. Op de laatste pagina van Rostra geeft Rick telkens een verslag van de afgelopen fakulteitsraad en snijdt eventueel andere belangrijke of onbelangrijke fakulteitsgebeurtenissen aan.

Om maar meteen met een open deur in huis te vallen: hier volgt het verslag van de 136e vergadering van de fakulteitsraad d.d. 4 juli 1983. Pakkende openingszinnen zijn nooit een sterk punt van mij geweest. Aktualiteit trouwens ook niet. Wanneer u dit verslag leest is het pas twee maanden geleden dat de betreffende vergadering heeft plaatsgevonden. Maar een kniesoor die daar op let.

## Benoemingskommissie

Allereerst mocht de raad de leden van de benoemingskommissie extra-ordinariaat emancipatievraagstukken benoemen. Deze commissie heeft, kort samengevat, tot taak een geschikte kandidaat te vinden die in de toekomst als buitengewoon hoogleraar emancipatievraagstukken kan functioneren.

Voor onze fakulteit werden benoemd: Prof. Dr. J. Hartog, Prof. Dr. J.G. Lambooy, Drs. M. Bruyn-Hundt en C.M.C. Mahieu (studente). Verder werd de commissie aangevuld met vertegenwoordig(st)ers uit de subfakulteit der Sociale Geografie omdat de hoogleraar ook daar aangesteld zal worden.

## Mikro-ekonomie

In de vorige Rostra schreef ik reeds dat het ingediende programma voor Mikro-ekonomie 2 niet werd vastgesteld. Met name op aandrang van de AktieGroep Economen werd gekonstateerd dat het programma te eenzijdig was en geen recht doet aan andere belangrijke stromingen dan de neo-klassieke. In deze raad was het de beurt aan Prof. Hartog om te reageren op het besluit.

In het kort bleek naar zijn mening de vakgroep te weinig mensen te hebben om verde werkgroepen te verzorgen. Bovendien staan zijn medewerkers nu ook zwaar onder druk om te publiceren, terwijl tot slot uit zijn woorden bleek dat hij eigenlijk maar één theorie echt belangrijk vindt.

Nog korter: de fakulteitsraad kan wat hem betreft hoog (of laag) springen, er wordt niets aan het programma gewijzigd. Ook een alternatieve cyclus die, zoals in het verleden, naast het reguliere eenzijdige programma draait, kon worden vergeten. Natuurlijk laat de AGE het hier niet bij zitten. Binnenkort hoort u meer.

## Bedrijfseconomie

Het bedrijfseconomie 1 en 2 voor eerstejaars zal het komende seizoen experimenteel gespeeld worden. Werden in het verleden plenokolleges voor alle eerstejaarsstudenten en werkgroepen voor groepen van studenten verzorgd, het komende jaar wordt voor een tussenvorm gekozen. Bij de plenokolleges bleek de zaal uit te puilen zodat het volgens de vakgroep ondoenlijk was goed onderwijs te geven. Aangezien het komende jaar het aantal eerstejaars fors zal toenemen is het onmogelijk op dezelfde manier voort te

gaan. Daarom zullen de studenten in 4 groepen verdeeld worden, waardoor de plenokolleges in kleinere groepen gevolgd worden. Omdat dit voor de vakgroep een intensivering van het onderwijs betekent, terwijl de vakgroep toch al met onderbezetting te kampen heeft, werd tevens gezocht naar extensivering. Deze werd gevonden door ook de werkgroepen in 4 grote groepen te verzorgen. Het zijn dan uiteraard geen werkgroepen meer, maar '...gezien de hoofdzakelijk feitelijke aard van de onderwerpen en het door de vakgroepen opgezette studiemateriaal voor deze onderdelen...' mag dat de pret niet drukken.

De dagstudenten worden dus in 4 groepen ingedeeld die elk twee maal twee uur kollege per week aangeboden krijgen. Op grond van een evaluatie en studieresultaten zal aan het eind van het jaar beoordeeld worden of het experiment voor continuering in aanmerking komt.

## Keuzevak

Bij de behandeling van de onderwijsprogramma's '83-'84 in de vorige fakulteitsraad zou ook het vak Vrouwenstudies als doktoraal keuzevak moeten worden opgenomen. Daar de onderwijskommissie dit vak toen abusievelijk vergat te vermelden werd in deze raad alsnog hiertoe besloten.

## Verplicht advies

Voortaan zullen alle eerstejaars studenten geadviseerd worden over de voortzetting van hun studie na het eerste jaar. Dit heeft de minister in het verleden eens besloten en ook onze fakulteit ontkomt niet aan zijn wil. In deze raad stond dan ook slechts ter discussie op welke manier de advisering zou moeten plaatsvinden.

Op advies van studieadviseur Van Gelder werd gekozen voor een zogenaamd 'koud advies', dat wordt uitgebracht alleen op grond van de studieresultaten.

Er worden hierbij drie modaliteiten onderscheiden:

- a) Studenten die (bijna) geslaagd zijn voor het propedeutisch examen binnen één jaar.
- b) Studenten die nog niet geslaagd zijn maar wel het merendeel van de benodigde punten behaald hebben.
- c) Studenten die niet geslaagd zijn en genoeg geen enkel studieresultaat behaald hebben.

Elke groep krijgt een verschillend advies, variërend van bijvoorbeeld 'ga zo door' tot 'zou je geen andere studie overwegen?'

De commissie die is ingesteld om de bovenschreven taak uit te voeren bestaat uit drie leden, waarvan één vertegenwoordiger van de algemeen economische vakken, één van bedrijfseconomische vakken en één van de vakgroep wiskunde/statistiek. De kommissie

wordt bovendien gevraagd zich te beraden over de vorm waarin de modaliteiten worden toegepast.

Het is de bedoeling dat studenten in april een voorlopig advies krijgen terwijl in september het definitieve advies volgt.

## Korting

Bij de vakgroep bedrijfseconomie blijken een aantal studie-onderdelen te worden verzorgd in een vorm die afwijkt van de 'normale' vorm.

Dat wil voornamelijk zeggen dat enkele vakken slechts in de vorm van pleno-kolleges gegeven worden, terwijl het de bedoeling is dat ook de werkgroepen verzorgd worden.

Er wordt dus minder onderwijs gegeven dan behoort; er zijn minder contacturen. Daar het aantal formatieplaatsen voor een vak berekend wordt naar aanleiding van de normale situatie is er hier sprake van een overschot aan toegewezen formatie.

Er is nu vastgesteld hoe groot dit overschot is (0,6 formatieplaats = 24 uur per week), om vervolgens een overeenkomstige korting op de formatie van de vakgroep toe te passen. Natuurlijk is dit slechts papierwerk. De vakgroep had voor de korting te kampen met een grote onderbezetting en heeft dit nu nog steeds. Zij het dat de onderbezetting (op papier) iets minder groot is.

## Toekomst Kandidaatsraad

De kandidaatsraad zal in de twee-fasen structuur (TFS) verdwijnen. Niet iets om je erg over op te winden aangezien de kandidaatsfase in de TFS niet meer bestaat. Wel bestaat er een verplicht gedeelte van het doktoraal dat uit twee trimesters bestaat. Wat nu te doen met dit stukje TFS? Welk passend overlegorgaan kan hiervoor gebruikt worden?

Op advies van de Propedeuseraad, de Kandidaatsraad en de Onderwijskommissie werd besloten één raad in te stellen voor het gehele verplichte gedeelte van de TFS. Dus zowel voor de propedeuse als de twee trimesters verplicht doktoraal.

De raad wordt samengesteld uit:

- Een docentvertegenwoordiger uit elke vakgroep.
- Een student uit elke propedeusewerkgroep
- Vier studenten uit het verplicht doktoraal-gedeelte.

Voorhands blijft de huidige kandidaatsraad bestaan ten bate van de oude stijl studenten.

Rick le Roy

# SCHELTEMA HOLKEMA VERMEULEN B.V

**Een ruime keuze op het gebied van:  
accountancy, financiering, automatisering, marketing.  
organisatie, economie en geografie**

Beckman, Robert - The Downwave. Surviving the second great depression  
Pan Books 1983

f 16,50

Buchanan, Anne - Food poverty and power  
Spokesman Univ. paperb. 1982

f 19,80

Challen, D.W. & Hagger, A.J. - Macroeconomic Systems, constructions, validation and applications.  
Macmillan 1983

f 37,40

Ford, J.L. - Choice, Expectation and Uncertainty, an appraisal of G.L.S. Shackle's theory  
M. Robertson 1983

f 88,55

Freeman, C. - Long Waves in the World Economy  
Butterworth 1983

f 195,20

G.J. van Driel, C. van Ravenzwaay, J. Spronk, F.R. Veeneklaas - Grenzen en mogelijkheden van het economisch stelsel in Nederland  
W.R.R. rapport no V 40  
Staatsuitgeverij 1983

f 32,50

Holland, Stuart - Out of Crisis, a project for european recovery  
Spokesman Publ. paperb. 1983

f 17,80

Jansen, K.F., Schafrat, W.H.A., Schansman, P. - Sociaal beleid becijferd. Een proeve van kengentallen voor personeel- en org. beleid.  
Kluwer 1983

f 19,50

Nieuwe titel-catalogus Economie en Bedrijfseconomie  
Scheltema Holkema Vermeulen 1983

gratis

Beklemmend wetenschapsbeleid  
NHUM 1983

f 12,50

Kirk, G.  
Schumacher on Energy  
Speeches and Writings of E.F. Schumacher  
Abacus books 1982

f 19,00

Klein, Lawrence R.  
The economics of Supply and Demand  
Basil Blackwell 1983

f 75,90

Van de Klundert, Th. & Peer H.  
Energie: een economisch perspectief  
Stenfert Kroese 1983

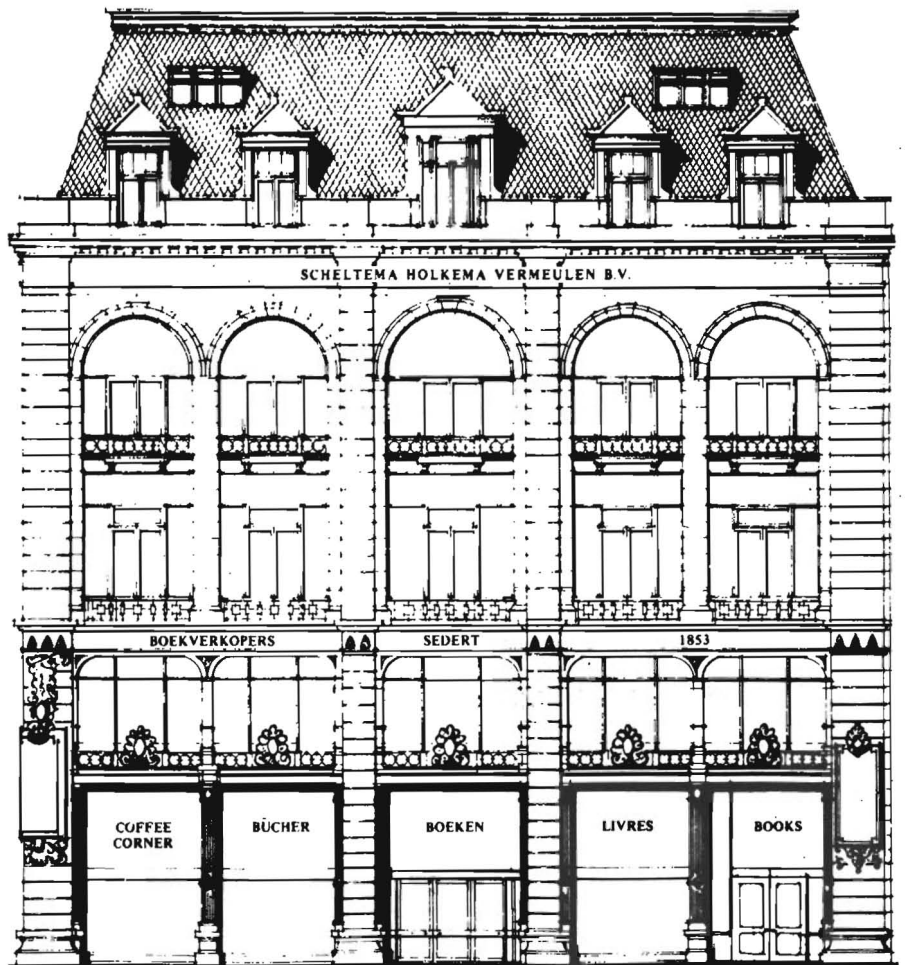
f 45,-

Kuipers, S.K. & Wilpstra, B.S.  
Conjunctuur- en groeitheorie  
visies op de werking van een markteconomie  
Stenfert Kroese 1983

f 39,50

Ogilvy, David  
Ogilvy on Advertising  
Pan Books 1983

f 39,00



scheltema holkema vermeulen bv

boekverkopers sedert 1853

spui 10 1012 WZ amsterdam holland tel. 020-26 72 12